

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Barbora Preisslerová

**Právo na pozůstalost se zaměřením na dědickou
nezpůsobilost**

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Právo na pozůstalost se zaměřením na dědickou nezpůsobilost“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 12. 1. 2021

Barbora Preisslerová

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D. za odborné vedení, konzultace a připomínky poskytnuté při psaní práce.

Struktura diplomové práce

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Vymezení základních pojmů	9
1.1 Pozůstalost	9
1.2 Právo na pozůstalost	10
2 Historický vývoj institutu pozůstalosti a práva na ni	11
2.1 Obecný zákoník občanský z roku 1811	11
2.2 Občanský zákoník z roku 1950	12
2.3 Občanský zákoník z roku 1964	13
2.4 Občanský zákoník z roku 2012	14
3 Podmínky vzniku dědického práva	15
3.1 Smrt zůstavitele	15
3.2 Existence pozůstalosti	15
3.3 Způsobilý dědic	16
3.4 Přijetí dědictví	16
4 Dispozice s dědickým právem	17
4.1 Zřeknutí se dědického práva	17
4.2 Odmítnutí dědictví	19
4.3 Vzdání se dědictví	20
5 Institut dědické nezpůsobilosti a její historický vývoj	23
5.1 Obecný zákoník občanský	24
5.1.1 Zločin proti zůstaviteli	24
5.1.2 Ovlivnění poslední vůle zůstavitele	25
5.1.3 Cizoložství či krvesmilstvo vůči zůstaviteli	26
5.2 Občanský zákoník 1950	26
5.2.1 Úmyslný trestný čin proti zůstaviteli, jeho manželovi, dětem nebo rodičům	26

5.2.2	Zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele	27
5.2.3	Právní následky a prominutí	27
5.3	Občanský zákoník 1964.....	27
6	Současná úprava institutu dědické nezpůsobilosti.....	29
6.1	Obecná úprava dle § 1481 ObčZ	29
6.1.1	Čin povahy úmyslného trestného činu	30
6.1.2.	Zavrženíhodný čin proti poslední vůli zůstavitele.....	32
6.1.3	Čas spáchání činů způsobujících dědickou nezpůsobilost dle § 1481.....	34
6.2	Speciální úprava dědické nezpůsobilosti dle § 1482 ObčZ	35
6.2.1	Rozvod manželství v důsledku domácího násilí.....	35
6.2.2	Zbavení rodičovské odpovědnosti	37
6.3	Prominutí činu.....	38
6.4	Pravidlo reprezentace dle § 1483	41
6.4.1	Potomci dědicky nezpůsobilého manžela.....	42
	Závěr	43
	Seznam použitých zdrojů.....	46
	Shrnutí práce v českém a anglickém jazyce.....	49
	Seznam klíčových slov v českém a anglickém jazyce	50

Seznam použitých zkratk

LPSZ	ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
OZO	zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. účinném ke dni 1. dubna 1916
ObčZ 1950	zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ 1964	zákon č. 19/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013
ObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá posouzením problematiky práva na pozůstalost a konkrétně pak dědické nezpůsobilosti v souvislosti s novou úpravou v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „ObčZ“), ve znění pozdějších předpisů. Cílem práce je zejména sledovat vývoj institutů od zákona č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. účinném ke dni 1. dubna 1916 (dále jen „OZO“), přes zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 65/1965 Sb., účinném ke dni 1. ledna 1966 (dále jen „ObčZ 1950“), zákon č. 19/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb., účinném ke dni 1. ledna 2013 (dále jen „ObčZ 1964“), až po ObčZ a jejich srovnání. Přijetím ObčZ došlo k podstatným změnám celého dědického práva a institut dědické nezpůsobilosti nebyl výjimkou. Základem mého zkoumání je sledování historického vývoje daných institutů v čase. V návaznosti na tyto poznatky pak navážu rozbořem nové právní úpravy z hlediska kvality a dostatečnosti zpracování, jelikož byly podrobněji rozepsány původní důvody dědické nezpůsobilosti a také byly přidány nové důvody, které neznáme z žádných předchozí kodifikace na našem území.

Pozůstalost a právo na ni, je základním kamenem dědického práva. Již v římském právu byla popsána jako všechna práva a závazky, jejichž subjektem je zůstavitel, s výjimkou práv a závazků ryze osobní povahy.¹ Všechna další práva a povinnosti a úprava dědického práva se pojí s těmito pojmy, proto je důležité pozorovat jejich vývoj a dávat je do souvislostí s ostatními instituty.

Institut dědické nezpůsobilosti slouží k ochraně zůstavitele, aby nemohl dědit dědic, který se dopustil závažných činů, o kterých zůstavitel ani nemusel vědět. Dědická nezpůsobilost tedy nastupuje ze zákona, bez nutnosti jakéhokoliv úkonu ze strany zůstavitele a jen z důvodů daných zákonem. Pokud by zůstavitel trval na tom, aby takový vyloučený dědic dědil, musel by mu čin prominout.

V rámci dědického práva, se institut dědické nezpůsobilosti využívá po staletí, jelikož dědická způsobilost je základní podmínkou vzniku dědického práva.

Oblast práva na pozůstalost a dědickou nezpůsobilost jsem si jako téma své práce vybrala z toho důvodu, že prošla podstatnými změnami, tudíž není prozatím dostatečně zpracována v odborných publikacích a vyplývá z ní mnoho sporných otázek, na které se v práci zaměřím a budu pro ně hledat řešení.

V první kapitole se budu věnovat popisu pozůstalosti a práva na ni, na který navážu ve

---

¹ KINCL, Jaromír, UFRUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. Římské právo. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 298 -299.

druhé kapitole, kde budu sledovat vývoj institutu od OZO až po ObčZ. Ve třetí kapitole přiblížím podmínky vzniku dědického práva a ve čtvrté kapitole popíši, jak může dědic s dědickým právem disponovat, což dodá ucelený pohled na institut pozůstalosti.

Těžiště mé práce pak bude zejména v kapitole páté a šesté. V páté kapitole podrobně rozeberu úpravu dědické nezpůsobilosti a přehledně v ní ukáži, jak se pohled na tento institut měnil v čase a jaký měl její vývoj vliv na současnou právní úpravu.

V šesté kapitole se pak zaměřím na stávající úpravu a sporné otázky, které z ní plynou. Budu se zabývat otázkou, proč se může dědic dopustit činu povahy úmyslného trestného činu dle § 1481 jen za života zůstavitele, ale zavrženíhodného jednání proti poslední vůli zůstavitele za života i po jeho smrti. Dále pak, zda je úprava nových důvodů dědické nezpůsobilosti v § 1482 dostatečná, zda už se soudy a praxe ustálily s určitou odpovědí na sporné otázky a zda ustanovení potřebují další úpravy. Poté se budu zabývat institutem prominutí činu a přeměnou jeho znění v ObčZ. A nakonec budu zkoumat problematiku pravidla reprezentace dle § 1483, na které existují dvě teorie výkladu.

1 Vymezení základních pojmů

1.1 Pozůstalost

Základním pilířem právní úpravy dědění je čl. 11. LPSZ², podle kterého se dědění zaručuje. Od tohoto ústavně právního základu je odvozeno dědické právo, jehož úprava je obsažena v části třetí, hlavě třetí NOZ. Ten definuje dědické právo v § 1475 odst. 1 ObčZ, jako „*právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní*“³.

Co je konkrétně pozůstalost dále stanoví § 1475 odst. 2 ObčZ, jako celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci⁴. V okamžiku, kdy zůstavitel zemře, a zanikne tedy i jeho právní osobnost, tedy způsobilost být nositelem práv a povinností, zůstává po něm jmění. Toto jmění můžeme z procesního hlediska dělit na aktiva a pasiva⁵.

Zákon č. 292/2013 Sb. v § 171 odst. 1 stanoví, že aktiva pozůstalosti tvoří majetek zůstavitele, který vlastnil v den své smrti, jakož i pohledávky a majetková práva, která sice vznikla teprve po jeho smrti, avšak mají původ v právních skutečnostech, jež nastaly za jeho života, a která by mu bez dalšího patřila, kdyby nezemřel, a právo na vypořádání společného jmění, které bylo zrušeno, zaniklo nebo bylo zúženo ještě za života zůstavitele a dosud nebylo vypořádáno. Druhý odstavec tohoto paragrafu dále stanoví, že pasiva pozůstalosti tvoří dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, jakož i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt, náklady pohřbu, náklady některých osob na zaopatření a další dluhy, které vznikly po smrti zůstavitele, o nichž zákon stanoví, že je hradí dědici zůstavitele nebo že se hradí z pozůstalosti, popřípadě že jsou pasivem pozůstalosti.⁶

Tato aktiva a pasiva, která nezanikají smrtí zůstavitele a nepodléhají zvláštnímu právnímu režimu, označujeme jako pozůstalost. Z pozůstalosti jsou také vyjmuta osobnosti autorská práva, závazky z pojištění, závazky z příkazů a některé služebnosti. Jměním, které podléhá zvláštní právní úpravě, jsou pak závazky z penzijního připojištění, nároky státní podpory, dávky z nemocenského pojištění nebo práva a povinnosti z nájmu bytu⁷.

---

² Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Tamtéž.

⁵ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 6 (§ 1475 OZ).

⁶ Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ DUDA, Petr. In PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír, a kol. *Občanský zákoník. Komentář 1.*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 1454 (§ 1475 OZ)

1.2 Právo na pozůstalost

ObčZ v § 1475 v odst. 1 definuje dědické právo jako právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z ní. Dědické právo je tedy podle této definice nutné chápat jako titul k nabytí pozůstalosti nebo poměrné části z ní. Na základě § 1476 ObčZ pak právo na pozůstalost může vzniknout na základě dědické smlouvy, ze závěti nebo ze zákona.⁸

Právo na pozůstalost je samostatným dílem v úpravě dědického práva v ObčZ a zahrnuje několik institutů, které budou následně podrobně rozepsány.

Tento institut se již od Obecného zákoníku občanského měnil a jeho vymezení se různí podle občanských zákoníků, které byly platné na našem území.

---

⁸ DUDA, Petr. In PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír, a kol. *Občanský zákoník. Komentář 1.*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 1454 (§ 1475 OZ)

2 Historický vývoj institutu pozůstalosti a práva na ni

2.1 Obecný zákoník občanský z roku 1811

Obecný zákoník občanský z roku 1811, zákon č. 946/1811 Sb., definoval pozůstalost jako souhrn práv a závazků zemřelého, pokud se nezakládají na poměrech pouze osobních.⁹ Právní teorie již v této době rozdělovala pozůstalost na aktiva a pasiva. Rouček a Sedláček se ve svém komentáři¹⁰ k § 531 OZO zaměřili na to, která konkrétní práva se do pozůstalosti zahrnují a která nikoliv. Tato práva rozdělili na tři skupiny, a to na soukromá, majetková a nikoliv osobní.

V první skupině, tedy právech soukromých, vymezili, že tato práva obecně nejsou předmětem pozůstalosti, leda že jde o patronát spojený s vlastnictvím nemovitosti, členství okresních záložen hospodářských, reální živnosti, peněžní pokuty, ke kterým byl zůstavitel platně odsouzen a daňovou povinnost. V další skupině se věnovali majetkových právům a povinnostem a ze skutečnosti, že dědické právo je právě právem majetkových a contrario dovozovali, že k těmto právům spadajícím do pozůstalosti nepatří osobní poměry rodinné. Konkrétně z těchto poměrů vymezili moc otcovskou, poručenskou, opatrovnickou a poměr manželský. Dále také právo odporovat platnosti manželství, povinnost živit a zaopatřit manželské děti. K poslednímu uvedenému však dodávají, že ve výjimečných případech může k pozůstalosti patřit povinnost vyživovat a zaopatřit nemanželské děti. V poslední skupině se věnovali právům nikoliv osobním, tedy takovým, o nichž není ustanoveno, že zůstavitelovou smrtí zanikají. Jsou sem zahrnuta práva věcná obligační a samostatně pak rukojemský závazek, darování pro případ smrti, povinnost k obvěnění slíbenému pro případ smrti a zárodky práv a závazků. Obdobně se k tomuto tématu vyjadřoval již Emanuel Tilsch, ve své monografii *Dědické právo rakouské z roku 1905*.¹¹

Právní teorie vycházela z rozlišení dědického práva na právo subjektivní a objektivní. Za dědické právo v objektivním smyslu je považován souhrn právních norem, které upravují přechod práv a povinností zůstavitele na jiné subjekty. Dědickým právem v subjektivním smyslu se pak rozumí oprávnění určitého subjektu stát se dědicem po zůstaviteli.¹²

Definici dědického práva a tedy práva na pozůstalost, pak můžeme najít v § 532 OZO,

---

⁹ Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. účinném ke dni 1. dubna 1916.

¹⁰ ROUČEK, František. In SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí.*, 1. Vydání. Praha: V. Linhart, 1936. s. 6 – 10 (§ 531 OZO).

¹¹ TILSCH, E., *Dědické právo rakouské*, Praha: Bursík & Kohout, 1905. s. 46-63.

¹² FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 4 (§ 1475 OZ).

který stanoví, že „*Výlučné právo ujmouti se držby celé pozůstalosti nebo její poměrné části (např. poloviny, třetiny) nazývá se právem dědickým.*“¹³ Právo na pozůstalost je tedy oním dědickým právem, které dle § 533 OZO dědici přísluší na základě delačních důvodů, tak jako již v římském právu, tedy na základě vůle zůstavitele, na základě zákona a navíc na základě dědické smlouvy.

Důležitým institutem, který se pojí s OZO a vychází z římského práva, je tzv. ležící pozůstalost. Ležící pozůstalostí nazýváme stav, ve kterém se nachází pozůstalost v období mezi zůstavitelovou smrtí a přijetím a nabytím této pozůstalosti povolaným dědicem. Jedním z důvodů pro takovéto označení byla mimo jiné okolnost, že pozůstalost, zůstávala v daném mezidobí určitým souborem majetkových práv, který si udržoval stálou a jednotnou povahu. Majetková práva se v mezidobí mohla zvětšovat i zmenšovat oproti stavu, který platil v době zůstavitelovy smrti.¹⁴

Pojem ležící pozůstalosti, se dále využívá i v ustanoveních OZO a to konkrétně v § 797, který stanoví, že „*Dědické právo musí se před soudem projednati a jím musí býti provedeno odevzdání pozůstalosti, t.j. převedení v právní držbu.*“¹⁵ Jak uvádí Emil Svoboda ve své monografii *Dědické právo*¹⁶, dědic se nestane nositelem práv a právních závazků zemřelého okamžikem jeho smrti, ale teprve soudním odevzdáním pozůstalosti. Do té chvíle je pozůstalost sama právní osobností. Dědění tedy funguje na základě adičního principu.

2.2 Občanský zákoník z roku 1950

Občanský zákoník z roku 1950 již definici pozůstalosti neobsahuje. Pouze v § 511 stanoví, že dědic může nabýt buď veškerého majetku zůstavitelova nebo jeho poměrného dílu, anebo i jen jednotlivé věci nebo práva. Za určitou definici by se však dala považovat rozvaha Karola Planka, kterou uvedl ve svém díle *Dědičské právo*¹⁷. Dle něj jsou pozůstalostí ta majetková oprávnění a povinnosti zůstavitele, která jeho smrtí nezanikají. Ta, která smrtí zanikají, jsou pak ta, která mají i přes svůj majetkoprávní obsah osobní charakter. Těmi jsou zejména majetková oprávnění, která souvisí s rodinnými a manželskými vztahy a jsou upravené rodinným právem. Můžeme tedy říct, že i když zákon definici pozůstalosti neobsahoval, její vnímání zůstalo podobné jako v předchozích letech.

---

¹³ Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. účinném ke dni 1. dubna 1916.

¹⁴ KINCL, Jaromír, UFRUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 298 - 299.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ SVOBODA, Emil. *Dědické právo*, Praha: Vesmír, 1921. s. 13-15.

¹⁷ PLANK, Karol. *Dědičské právo*, Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1954. s. 14.

V dalších základních ustanoveních dědického práva však došlo k velkým změnám. Jednou z nich je okamžik přechodu pozůstalosti a splnění předpokladů dědění. ObčZ 1950 v § 509 stanoví, že „*Dědictví se nabyvá zůstavitelovou smrtí*“¹⁸. Zákoník tedy opouští teorii tzv. ležící pozůstalosti, a za okamžik splnění předpokladů dědění považuje již smrt zůstavitele. To znamená, že k nabytí vlastnického práva není zapotřebí soudní odevzdání pozůstalosti. Soud nebo soudní notář pouze zjistí, komu dědické právo náleží a potvrdí nabytí dědictví. Toto potvrzení má pouze deklaratorní charakter a vlastnictví dědice nezakládá, protože to přešlo již smrtí zůstavitele.

Ke změnám došlo i v delačních důvodech a právo na pozůstalost tak mohlo vzniknout pouze na základě závěti a zákona, což zákonodárce stanovil v § 512 ObčZ 1950. Dědická smlouva jako důvod dědění byla ze zákona odňata.

Zákoník upřednostňoval zákonné dědice, jejichž okruh byl však oproti OZO zúžen.¹⁹

2.3 Občanský zákoník z roku 1964

Úprava dědického práva je v ObčZ 1964 velmi strohá a obsahuje pouze 33 paragrafů. Ani zde nenajdeme definici pozůstalosti. Z komentovaných znění zákona však vyplývá, se její výklad nezměnil. Dědictvím nejsou práva a povinnosti, která byla nedílně svázána s osobou zemřelého. Jde například o práva a povinnosti z oblasti práva rodinného a pracovního, zdravotního pojištění a sociálního zabezpečení, právo, které bylo omezeno na osobu zemřelého, zejména právo na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění či oprávnění z věcného břemene, které zatěžovalo nemovitost ve prospěch zemřelé osoby.²⁰

Nabývání dědictví má stále povahu univerzální sukcese, tedy nabytí aktiv a pasiv, které tvoří nerozlučný celek. Existenci singulární sukcese, tedy nabytí určité hodnoty ze zanechaného majetku odkazem, tato právní úprava nepřipouštěla. Tedy i na toho, komu se z dědictví na základě ustanovení závěti dostává jednotlivé věci ze zanechaného majetku, se hledí jako na dědice. V tom případě se taktéž, jako ostatní dědicové podílí na odpovědnosti za dluhy, které dědictví tíží.²¹

Vznik dědického práva, a tedy i práva na pozůstalost, se neliší od předchozí kodifikace. Nabývání dědictví opět funguje na delačním principu. K nabytí vlastnického práva k pozůstalosti dědicem tak dojde ipso iure již okamžikem smrti zůstavitele, jak stanoví

---

¹⁸ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 65/1965 Sb. účinném ke dni 1. Ledna.

¹⁹ KADLECOVÁ, Marta, SCHELLE, Karel, VESELÁ, Renata, VLČEK, Eduard. *Dějiny českého soukromého práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 113.

²⁰ MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. Svazek. §1-487.*, 1. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 1127-1128 (§ 460 OZ).

²¹ ŠVESTKA, Jirí, DVORÁK, Jan. *Občanské právo hmotné 3.* 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 260.

§ 460 ObčZ 1964. Deklaratorně se pak v soudním řízení usnesením rozhodne o dědictví a rozsahu jeho aktiv a pasiv, a to s účinky ex tunc ke dni smrti zůstavitele.²² Dědictví tedy již nemělo povahu „ležící pozůstalosti“ (hereditas iacens), ale přisuzovala se mu povaha věci hromadné (universitatis iuris).²³

2.4 Občanský zákoník z roku 2012

Nejnovější kodifikace občanského zákoníku zavedla podstatné změny dědického práva. Ve velkém počtu ustanovení můžeme pozorovat inspiraci OZO. Ta je patrná již u prvního ustanovení hlavy třetí ObčZ tedy v § 1475 odst. 1, který stanoví že „*Dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní.*“²⁴ obdobně jako § 532 OZO. Nový občanský zákoník do zákona také opět přinesl definici pozůstalosti v § 1475 odst. 2 ObčZ, kterou naposledy obsahoval již zmiňovaný OZO.

Platná právní úprava je i nadále založena na zásadě univerzální sukcese. Dědic tedy vstupuje do všech práv a povinností zůstavitele, které jeho smrtí nezanikly. Na dědice přechází jak aktiva, tak pasiva. Nová právní úprava však obsahuje také formu singulární sukcese v podobě institutu odkazu, kterou předchází úprava nepřipouštěla.²⁵ Odkazovníkem je dle § 1477 odst. 1 ObčZ člověk, kterému se odkazem zřizuje pohledávka na vydání určité věci, popřípadě jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva. Odkazovníku je tedy možné odkázat určitou věc, bez toho aniž by odpovídal za pasiva dědictví, tak jako dědic.

Institut tzv. ležící pozůstalosti však nová právní úprava z OZO nepřevzala. Dědické právo tedy dále, tak jako podle předchozí úpravy, spočívá na principu přechodu práv a povinností ze zůstavitele na dědice ex lege zásadně okamžikem smrti zůstavitele, pokud není nabytí dědického práva odsunuto splněním podmínky, nebo doložením času, nebo nemá-li z jiného důvodu dědictví nabýt následný dědic.²⁶

Tak jako v předchozích právních úpravách, patří i v té nové mezi důvody dědění závět a zákon. ObčZ však opět po vzoru OZO, konkrétně dle §533 a 534, vrací do zákonné úpravy dědickou smlouvu, jako další důvod dědění. Ten v českém právním řádu neexistoval od účinnosti ObčZ 1950.

---

²² FIALA, Roman, MIKEŠ, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan, a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář. 2. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1376 (před § 460 OZ).

²³ MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo. 3. aktualizované vydání.* Praha: Linde, 2007. s. 16.

²⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720).* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 3 (§ 1475 OZ).

²⁶ Tamtéž.

3 Podmínky vzniku dědického práva

3.1 Smrt zůstavitele

Občanský zákoník v § 1479 zakotvuje definici, že dědictví se nabývá smrtí zůstavitele. Vychází ze zásady, že dědit může pouze ten, kdo zůstavitele přežil. Přesto, že zákon jasně stanovuje, že se dědictví nabývá smrtí zůstavitele, je třeba zohlednit skutečnost, že dědictví nabývá po zůstaviteli ten dědic, jemuž je usnesením soudu pravomocně potvrzeno. Z toho můžeme dovodit, že dědické právo vzniká smrtí zůstavitele pouze jako titul k dědění, jelikož dědic nabývá dědictví až s pravomocným usnesením vydaným v pozůstalostním řízení.²⁷ Druhá věta § 1479 ObčZ stanoví, že „*kdo zemře před zůstavitelem, nebo současně s ním, nedědí*“.²⁸ Ta reaguje na problémy s určením dědice, v případě, že zemře více osob ve stejný okamžik, přičemž jsou tyto osoby navzájem svými zákonnými dědici. Pokud není možné určit, zda osoby skutečně zemřely společně nebo zda jeden přežil druhého, mělo by se postupovat podle vyvratitelné domněnky stanovené v § 27 ObčZ, která stanoví, že pokud není jisto, kdo zemřel dříve, má se za to, že všichni zemřeli současně. To však stále neřeší problematiku určení dědice a fakticky nepomáhá prokázat, která osoba zemřela dříve.²⁹

Pokud by tedy bylo i nadále sporné, zda posuzované osoby zemřely současně či nikoli, má účastník, jehož dědické právo se jeví se zřetelem k okolnostem případu jako slabší, právo na podání žaloby³⁰ dle § 170 ZŘS. Toto ustanovení stanoví, že ten, jehož dědické právo se jeví jako slabší, může podat žalobu ve lhůtě, která nesmí být kratší než dva měsíce. Pokud by žaloba nebyla podána ve lhůtě, bylo-li řízení o žalobě zastaveno. Byla-li žaloba odmítnuta, platí, že „*spor o dědické právo byl vyřešen v neprospěch toho, kdo měl své právo uplatnit žalobou*“, dle § 170 odst. 2 ZŘS.³¹

3.2 Existence pozůstalosti

Kromě výše zmíněné smrti zůstavitele je podmínkou vzniku dědického práva také existence pozůstalosti, které byla již popsána v kapitole 1 této práce.

²⁷ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 30 (§ 1479 OZ).

²⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 31 (§ 1479 OZ).

³⁰ Tamtéž.

³¹ Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

3.3 Způsobilý dědic

Další podmínkou pro vznik dědického práva je dědic, který je způsobilý. Občanský zákoník v § 1475 odst. 3 stanoví, že „komu náleží dědické právo, je dědic, a pozůstalost ve vztahu k dědici je dědictvím“.³² Takový dědic musí být dědicky způsobilý. Oproti předchozí právní úpravě tedy dochází k terminologickému rozlišení. Zde můžeme opět vidět, že nová právní úprava vychází z OZO a to konkrétně z § 532 věty třetí, která stanoví, že „komu náleží právo dědické, nazývá se dědicem, a pozůstalost ve vztahu k dědici nazývá se dědictvím“.³³ Z ustanovení plyne, že pokud existuje pouze jediný dědic, je pozůstalost totožná s dědictvím, pokud však existuje dědiců několik, představuje pozůstalost dědictví každého z nich, které jim připadlo podle závěti, dědické smlouvy nebo ze zákona.³⁴

Výrazem „dědic“ nemusí ObčZ vždy poukazovat na stejnou osobu. Označení se vztahuje na osoby, které zůstavitel pořízením pro případ smrti jako dědice povolal, a také na ty, kterým svědčí jako důvod dědění zákonná dědická posloupnost. Ty můžeme označit jako dědice v širším slova smyslu. Všichni tito dědicové jsou však pouze potenciálními dědici, jelikož se mohou stát např. dědicky nezpůsobilými nebo mohou být zůstavitelem vydědění.

Za dědice v užším slova smyslu můžeme pak považovat dědice, který se ještě za života zůstavitele nezřekl svého dědického práva, dále toho komu svědčí některý dědický důvod, toho, který není dědicky nezpůsobilý, který není vyděděn, a nakonec toho, který dědictví přijal. Za dědice v nejužším slova smyslu, pak považujeme toho, který nabyl pozůstalost nebo její část v řízení o pozůstalosti, popřípadě dědice, který nabyl jednotlivou věc v důsledku rozdělení pozůstalosti.³⁵

3.4 Přijetí dědictví

Poslední podmínkou je pak přijetí dědictví, ke kterému se vážou instituty zřeknutí se dědického práva, odmítnutí dědictví a vzdání s dědictví, které budou popsány v další kapitole.

---

³² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³³ Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. účinnému ke dni 1. dubna 1916

³⁴ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 9 (§ 1475 OZ).

³⁵ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 4.

4 Dispozice s dědickým právem

4.1 Zřeknutí se dědického práva

Jak bylo uvedeno výše, dědického práva, které má teprve vzniknout, se lze pouze zříci. Zřící dědického práva se může pouze putativní dědic (v úvahu přicházející)³⁶, a to smlouvou se zůstavitelem. Pokud si neujednají jinak, působí zřeknutí i proti dědicovým potomkům, a to jak vůči potomkům narozeným, tak i vůči potomkům, kteří v době zřeknutí se tohoto práva ještě nežili.³⁷ Zřeknutí se dědického práva, je jediný institut oblasti dědického práva, který umožňuje dědici nakládat s dědictvím ještě za života zůstavitele. Výhodu zavedení tohoto institutu, který se v českém právním řádu naposledy objevil v ObčZ 1950, lze zajisté spatřovat především v odstranění sporů ve vztazích mezi v úvahu přicházejícími dědici.³⁸ Jako důvod znovuzavedení tohoto institutu toto uvádí i samotná důvodová zpráva k ObčZ, podle které je navržená úprava z praktického hlediska účelná, a to zejména „*v těch případech, kdy se presumptivnímu dědici dostane od zůstavitele nějakého plnění, jež by jinak muselo být v dědickém řízení na jeho povinný díl nebo na dědický podíl započítáváno (§ 1658 a násl.). Zkušenost učí, že v těchto případech dochází k zbytečným rozepřím a konfliktům, jejichž zdroje lze pomocí institutu renunciace předem odklidit.*“³⁹

Pokud se dědic zřekne dědického práva, zřiká se tím i práva na povinný díl (v případě, že jde o nepominutelného dědice). Pokud se však tento vzdá pouze povinného dílu, nezřiká se tím práva z dědické posloupnosti (§ 1484 odst. 1 ObčZ).

Smlouvu o zřeknutí se dědického práva (tzv. renunciační smlouvu) nemohou mezi sebou uzavřít v úvahu přicházející dědicové, ale pouze dědic a zůstavitel. Pokud by bylo zřeknutí se dědického práva učiněno vůči jinému potenciálnímu dědici, bylo by zřeknutí se neplatné (srov. §580 odst. 1 ObčZ). Učinit zřeknutí tak může potenciální dědic ze zákona nebo z pořízení pro případ smrti. Pro uzavření smlouvy se zásadně vyžaduje, aby smluvní strany byly svéprávné, a to alespoň v rozsahu daného právního jednání. Zákon však na rozdíl od úpravy dědické smlouvy k uzavření smlouvy o zřeknutí se dědického práva nevyžaduje osobní jednání. Pokud je některá ze smluvních stran nesvéprávná, zastupuje ji soudem jmenovaný opatrovník, či zákonný zástupce v případě nezletilého a plně nesvéprávného.

---

³⁶ HOLÍKOVÁ, Lenka. Možnosti dispozice dědiců s dědickým právem. Nkcr.cz/ad-notam, 22. 6. 2015 [cit. 22. června 2015]. Dostupné na <https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_215-moznosti-dispozice-dedicu-s-dedickym-pravem#_ftn1>.

³⁷ SVOBODA, KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 48.

³⁸ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 48 (§ 1484 OZ).

³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné též na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

Rodič však nemůže dítě, jako dědice, zastoupit v případě, že by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem, nebo mezi dětmi těchto rodičů. V tomto případě soud také ustanoví dítěti opatrovníka.⁴⁰

Zákon pro smlouvu o zřeknutí se dědického práva vyžaduje formu veřejné listiny, práva a povinnosti z ní však mohou být zrušeny, pokud strany dodrží písemnou formu (§ 1484 odst. 3 ObčZ). Tato forma je dle důvodové zprávy zakotvena v zákoně z důvodu prevence a ochrany, jelikož jde o úpravu významných majetkových záležitostí mezi nejbližšími příbuznými do budoucna.⁴¹ Další formou prevence a ochrany je pak zápis smlouvy do Evidence listin o právním jednání zůstavitele učiněných pro případ smrti, jelikož existenci smlouvy pak může nezávisle na vůli dědiců zjistit samotný soudní komisař z úřední povinnosti. Může však dojít k situaci, kdy dojde ke zrušení smlouvy pouze písemnou formou, kterou zákon dovoluje, a nedojde k zápisu tohoto právního jednání do Evidence. Pak je třeba tyto skutečnosti zjistit přímo od zúčastněných osob. Do Evidence smlouvu zapisuje notář, který ji sepsal, a to bez zbytečného odkladu.⁴² Podmínky zápisu stanoví předpis Notářské komory ČR o Evidence právních jednání pro případ smrti.⁴³

Jak stanoví § 1484 odst. 2 ObčZ, smlouva o zřeknutí se dědického práva může být uzavřena i ve prospěch třetí osoby, v případě, stane-li se dědicem. Tato osoba není stranou smlouvy a o její existenci ani nemusí vědět. Odborná literatura se však liší v názoru, zda se lze zřeknout dědického práva ve prospěch třetí osoby, pokud se nakonec dědicem nestane, či nikoliv. Fiala a Beerová ve svém komentáři k § 1484 ObčZ tvrdí, že vzhledem k důrazu na autonomii vůle zůstavitele, se může zůstavitel a dědic dohodnout odlišně od zákona a zřeknutí tak bude platné i v případě, že se oprávněná třetí osoba dědicem nestane. Pak podle nich půjde o zřeknutí se podle prvního odstavce § 1484 OZ, tedy ve prospěch všech dědiců.⁴⁴ Svoboda a Klička ve své monografii naopak tvrdí, že v případě, že se třetí osoba dědicem nestane, zřeknutí neplatí a zřeknuvší se dědic dědí⁴⁵ (srov. ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek IV. (Dědické právo)*. 1. vydání. Praha: WoltersKluwer, 2014. s. 43 (§

⁴⁰ SVOBODA, KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 46.

⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné též na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

⁴² KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekonstrukci. *Ad notam*, 2014, č. 1, s. 5-11.

⁴³ Tento předpis byl přijat sněmem NK ČR dne 21. 11. 2013 a Ministerstvo spravedlnosti s ním vyslovilo souhlas pod č. j. 743/2013-OSD-ENA/14.

⁴⁴ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 51 (§ 1484 OZ).

⁴⁵ SVOBODA, KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 48.

1484 OZ). Já bych se přiklonila k názoru Svobody a Kličky, jelikož zřeknutí se dědického práva ve prospěch třetí osoby si strany vybraly záměrně. Proto by zřeknutí se nemělo platit, pokud se zvolená třetí osoba dědicem nestane.

4.2 Odmítnutí dědictví

Úprava odmítnutí dědictví navazuje na úpravu předchozí z ObčZ 1964 i ObčZ 1950, ale i zde došlo k určitým změnám. Nejvýraznějšími z nich jsou možnost nepominutelného dědice odmítnout dědictví s výhradou povinného dílu a nemožnost smluvního dědice odmítnout dědictví, jestliže to dědická smlouva vylučuje.⁴⁶ Jde o institut, který zajišťuje, na rozdíl od zřeknutí se dědického práva, dispozici s dědictvím i po smrti zůstavitele.

Odmítnutí dědictví je upraveno v § 1485-1489 ObčZ a vychází ze zásady, že dědice nelze nutit, aby se stal zůstavitelovým dědicem. Právo odmítnout však nemá takový dědic, který je právním předpisem nebo rozhodnutím soudu omezen ve svém právu disponovat se svým majetkem. Odmítne-li dědic dědictví, hledí se na něho, jako by dědictví nikdy nenabyl (§ 1485 ObčZ). Občanský zákoník umožňuje, aby dědictví za dědice odmítl zmocněný zástupce.⁴⁷ To je však možné pouze na základě speciální plné moci a zájmy zástupce nesmí být v rozporu se zájmy zastoupeného, ledaže o takovém rozporu zastoupený věděl nebo musel vědět.⁴⁸ V případě, že hrozí střet zájmů mezi dědicem a jeho zákonným zástupcem či opatrovníkem, nebo střet zájmů více dědiců zastoupených stejným zákonným zástupcem, nebo opatrovníkem jmenuje pozůstalostní soud usnesením dědici pro řízení o pozůstalosti zvláštního opatrovníka (§ 119 ZŘS). Odmítnutí dědictví opatrovníkem, zvláštním opatrovníkem, zákonným zástupcem nebo opatrovníkem osoby, jež není plně svéprávná, musí být schváleno soudem.⁴⁹

Dědic nemůže odmítnout dědictví z jednoho titulu a pak ho přijmout z jiného (např. odmítnout z titulu závěti a přijmout ze zákona), což vyplývá z § 1702 ObčZ. Odmítnutí dědictví platí univerzálně pro dědění z jakéhokoli titulu. Dědictví se odmítá jako celek, pokud dědic odmítá dědictví pod podmínkou, s výhradou nebo jen zčásti, je odmítnutí neplatné (§ 1489 odst. 1 ObčZ). Nicotné je pak odmítnutí dědictví v případě, že dědic dal svým počínáním najevo, že chce dědictví přijmout. Stejně tak se nepřihlíží k takovému projevu vůle, kterým dědic odvolává své prohlášení o odmítnutí, neodmítnutí, či přijmutí dědictví (§

---

⁴⁶ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 55 (§ 1486 OZ).

⁴⁷ Tamtéž, s. 56.

⁴⁸ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. s. 214.

⁴⁹ Tamtéž, s. 220.

1489 odst. 2 ObčZ).

Pokud dědictví odmítne nepominutelný dědic, znamená to, že odmítá i právo na povinný díl. Odmítnutí je tedy konečné, jednou vyslovené odmítnutí dědictví už nelze vzít zpět. Za počínání dědice, kterým dal najevo, že nechce dědictví odmítnout se rozumí takové chování, kterým se dědic k zůstavitelově majetku nebo k jeho části projevuje jako jeho vlastník, nebo je z něho nepochybné, že hodlá jako dědic vstoupit do zůstavitelových práv a povinností, popřípadě vystupuje jako osoba, již svědčí dědické právo po zůstaviteli.⁵⁰ Pokud chce dědic dědictví odmítnout, musí to udělat v zákonem vymezené lhůtě, tedy do jednoho měsíce ode dne, kdy soud dědice vyrozuměl o jeho právu odmítnout dědictví a o jeho následcích, jak stanoví § 1487 odst. 1 ObčZ. V situaci, kdy má dědic jediné bydliště v zahraničí činí lhůta pro odmítnutí tři měsíce. Smyslem lhůty je podle usnesení Nejvyššího soudu právě určení hranice, do kdy může dědic dědictví odmítnout, aby byla zachována právní jistota zúčastněných osob.⁵¹ Jak jednoměsíční, tak tříměsíční lhůtu může na žádost dědice soudní komisař prodloužit, ale pouze na základě závažného důvodu z dědicovy strany. Žádost musí soudu dojít ve lhůtě stanovené pro odmítnutí dědictví (jde o lhůtu hmotněprávní) a musí být řádně odůvodněna.⁵²

Ustanovení § 1488 ObčZ řeší dvě situace. Jednou z nich je, že se dědic sice dožije smrti zůstavitele, ale zemře dříve, než bude o svém dědickém právu a možnosti odmítnutí dědictví vyrozuměn. Druhou je pak případ, kdy dědic zemře před uplynutím lhůty, aniž by prohlásil, zda dědictví odmítá, neodmítá nebo přijímá. Z textu zákona je zřejmé, že v případě, že dědic zemře dříve, než mu uplyne lhůta, aniž by se vyjádřil k odmítnutí, přejde právo odmítnout dědictví na dědice zemřelého dědice. Lhůta pro odmítnutí dědictví po prvním zůstaviteli se tak dědicům zemřelého dědice prodlužuje o délku lhůty pro odmítnutí po druhém zůstaviteli.⁵³

4.3 Vzdání se dědictví

Úprava institutu vzdání se dědictví je úplnou novinkou v kodifikaci dědického práva, nikdy nebyl upraven v OZO, ObčZ 1950 ani ObčZ 1964. Dle důvodové zprávy k zákonu⁵⁴ bylo ustanovení o vzdání se dědictví do právního řádu zaneseno, aby se vyšlo vstříc „dosavadní praxi, která bez zákonné opory při řešení jednotlivých případů tápe nebo dospívá

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1351/2000.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2009, sp. zn. 21 Cdo 149/2008.

⁵² FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 64 (§ 1488 OZ).

⁵³ Tamtéž, s. 65.

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné též na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

k řešení kritizovaným v teorii s různou mírou přesvědčivosti“.

Vzdání se dědictví můžeme definovat jako „*právní jednání, kterým se jeden dědic zbavuje svého práva na poměrný díl z pozůstalosti a druhý dědic ho přijímá*“.⁵⁵ Dá se považovat za specifický způsob zcizení dědického práva, avšak rozdíl mezi zcizením a vzdáním se dědictví je zejména v tom, že vzdát se dědictví lze pouze ve prospěch jiného spoludědice, pouze před soudem v řízení o pozůstalosti, přičemž se nevyžaduje forma veřejné listiny. Podstatou je tedy převod vzniklého dědického podílu na jiného spoludědice či více spoludědiců. Dědictví se lze vzdát až po smrti zůstavitele, ne dříve.⁵⁶

Obecně pro vzdání se dědictví platí, že se dědic může vzdát jak celého dědického práva, tak jeho poměrné části.⁵⁷ Co se však týče nepominutelného dědice, ten takovou možnost nemá.

Aby mohlo dojít k platnému jednání, kterým se dědic vzdává svého dědického práva, je potřeba, aby byly splněny určité předpoklady. Prvním z nich je, že dědictví se může vzdát pouze takový dědic, který dědictví neodmítl. Půjde tedy o dědice, který se ve lhůtě dané pro odmítnutí vyjádřil tak, že dědictví neodmítá či ho přijímá, nebo půjde o dědice, kterému marně uplynula lhůta pro odmítnutí, a tím mu i zaniklo právo dědictví odmítnout, případně to bude dědic, který dědictví odmítl neplatně. Další podmínkou je pak osoba druhého dědice, v jehož prospěch se první dědic dědictví vzdává. Lze tedy dovodit, že pokud by byl v pozůstalostním řízení pouze jeden dědic, nemůže se tento dědic dědictví platně vzdát, jelikož zde neexistuje žádný další dědic, v jehož prospěch by bylo možné se dědictví vzdát.⁵⁸

Z hlediska formálních předpokladů je potřeba zaměřit se na to, že vzdát se dědictví lze pouze před soudem v řízení o dědictví. Nezbytnou podmínkou platného jednání je pak souhlas druhého dědice se zcizením dědictví v jeho prospěch. Zákon sice v § 1490 odst. 1 ObčZ odkazuje při souhlasu druhého dědice k užití ustanovení o zcizení dědictví, je třeba tato ustanovení užívat spíše přiměřeně. Z toho vyplývá, že požadavek formy veřejné listiny pro dohodu mezi dědici o zcizení dědictví, se pro vzdání se dědictví neuplatní.⁵⁹

Ze zákonné formulace § 1490 odst. 1 ObčZ vyplývá, že vzdát se může dědic pouze celého dědictví a ne jen jeho části. Stejně tak se tedy nepominutelný dědic vzdává celého

---

⁵⁵ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 71 (§ 1490 OZ).

⁵⁶ KITTEL, David. In PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír, a kol. *Občanský zákoník. Komentář I.*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 1468 (§ 1490 OZ).

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 72 (§ 1490 OZ).

⁵⁹ Tamtéž, s. 73.

dědictví a nemůže se vzdát pouze práva na povinný díl nebo jen dědického práva.⁶⁰

Z hlediska odpovědnosti za zůstavitelovy dluhy, je nutno pohlížet na dědice, který se dědictví vzdává vůči druhému dědici (zcizitel) a na dědice, který dědictví nabývá (nabyvatel), pohlížet jako na dlužníky, kteří jsou ve vztahu k věřitelům zavázáni společně a nerozdílně (srov. § 1720 ObčZ). To znamená, že věřitel může požadovat celé plnění nebo jeho část po obou nebo jen po některém z nich, a mezi zcizitelem a nabyvatelem tak vzniká vztah jako mezi solidárními dlužníky (srov. § 1875 a 1876 ObčZ), pokud z povahy tohoto vztahu nevyplývá něco jiného.

Pro případ, že zůstavitel uložil dědici v pořizení pro případ smrti příkaz či jiné opatření, vyřešil zákon situaci v § 1490 odst. 2 ObčZ následovně: „*Byl-li dědic, který se dědictví vzdal obtížen příkazem, nařízením odkazu nebo jiným opatřením, které podle zůstavitelovy vůle může a má splnit osobně, nezbavuje se tím povinnosti splnit takové opatření.*“⁶¹ Pokud tedy nejsou uložena opatření původnímu dědici osobní povahy, přechází společně a nerozdílně na nového dědice.⁶²

---

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶² FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 75 (§ 1490 OZ).

5 Institut dědické nezpůsobilosti a její historický vývoj

Dědickou způsobilost řadíme mezi základní podmínky vzniku dědického práva, tedy kromě smrti člověka a existence pozůstalosti potřebujeme způsobilého dědice, který pak může splnit poslední podmínku vzniku dědického práva, kterou je přijetí dědictví. Jednou z podmínek k tomu, aby pak určitá osoba mohla dědit je, že nesmí být vyloučena z dědického práva. ObčZ obdobně jako ObčZ 1964 stanovuje dvojí možnost vyloučení z dědického práva. Tou první je vyloučení ze zákonem stanovených důvodů (*ex lege*), bez jednání ze strany zůstavitele, jde tedy o dědickou nezpůsobilost (dříve zvanou jakou dědická nehodnost ve smyslu § 540, 542 a 543 OZO)⁶³, a ta může být uplatněna každým, kdo má právní zájem na vyloučení nezpůsobilého dědice z okruhu dědiců. Tou druhou možností vyloučení je pak vydědění, které již vyžaduje aktivní právní jednání zůstavitele.⁶⁴

Zákon tak právní úpravou dědické nezpůsobilosti sleduje nejen nahrazení neprojevené zůstavitelovi vůle, ale také prosazení hlediska dobrých mravů, když postihuje někoho, kdo se daným jednáním proti osobě či vůli zůstavitele vyloučil z dědického nástupnictví. Základním znakem dědické nezpůsobilosti je, že platí pro všechny dědice, takže nejen pro dědice nepominutelné, ale i pro dědice ze zákona, dědické smlouvy a ze závěti.

Dědickou způsobilost můžeme rozlišovat na absolutní a relativní. Absolutní dědická způsobilost sleduje objektivní okolnosti způsobilosti. Způsobilost fyzické a právnické osoby stát se dědicem, se překrývá s její způsobilostí mít práva a povinnosti (právní subjektivita), což vyplývá z § 7 odst. 1 a § 18 ObčZ. Právní způsobilost, a s ní i dědickou způsobilost, má tedy každá fyzická či právnická osoba. Dědická způsobilost se přiznává i počatému dítěti (*nascituru*), pokud se narodí živé. Jelikož k přechodu dědictví na dědice dochází bezprostředně smrtí zůstavitele, musí ten, komu svědčí důvod dědění, jako subjekt nadaný právní subjektivitou skutečně existovat. U fyzické osoby (dědicky nezpůsobilá může být pouze fyzická osoba) je třeba, aby se dožila nápadu dědictví a u počatého dítěte, aby se narodilo živé, a to i po smrti zůstavitele. Tyto podmínky pak stejnou měrou platí i u tzv. náhradního dědice, jelikož i on vstupuje do práv a povinností zůstavitele ke dni jeho smrti, i když až s odpadnutím dědice, který byl povolán k dědění na prvním místě.

Relativní dědická způsobilost, pak spočívá v subjektivních aspektech ze strany případného dědice, i ze strany zůstavitele a jeho vztahu k takové osobě. Sledujeme při ní vlastní počínání fyzické osoby, které se pro ni může stát nepřekonatelnou překážkou pro

---

⁶³ Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. účinném ke dni 1. dubna 1916

⁶⁴ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 5.

nabití dědictví. To je právě onen subjektivní prvek, kvůli kterému takový důvod vyloučení z okruhu dědiců, jako je dědická nezpůsobilost, nejde vztáhnout na osobu právnickou.⁶⁵

5.1 Obecný zákoník občanský

5.1.1 Zločin proti zůstaviteli

OZO určoval dědickou nezpůsobilost ze tří různých důvodů. Tím prvním důvodem byl dle § 540⁶⁶ zločin spáchaný vůči zůstaviteli. Muselo se jednat o zločin ve smyslu trestního zákona (postačil i pokus o zločin) a nezáleželo na tom, zda již došlo k trestnímu řízení, zda bylo ke stíhání za potřebí souhlasu třetí osoby, zda nastalo promlčení trestnosti, došlo k odpykání nebo prominutí trestu, udělení milosti či nikoli.⁶⁷ Rozhodnutí o tom, že osoba není způsobilá k dědění, příslušelo civilnímu soudci, který také posoudil trestnost jednání, pokud už neexistovalo rozhodnutí trestního soudu.⁶⁸

Další podmínkou pro zločin bylo spáchání vůči zůstaviteli, což znamená, že zůstavitel musel být v době spáchání zločinu na živu a tedy k němu nemohlo dojít před zůstavitelovým narozením, či po jeho smrti. To tedy znamená, že zločin musel směřovat vůči zůstaviteli objektivně i subjektivně.

Poslední podmínkou přípustnosti zločinu je jeho neprominutí zůstavitelem. K prominutí zločinu mohlo dojít výslovně i konkludentně. Ten kdo tvrdil, že mu byl zločin zůstavitelem prominut, musel dokázat existenci takového jednání. Prominutí však nešlo spatřovat v nezrušení posledního pořízení, které bylo zůstavitelem zřízeno dříve, než nastala skutečnost zakládající nezpůsobilost a které poskytovalo oné nezpůsobilé osobě něco z pozůstalosti.⁶⁹

Obecně má být dědická způsobilost dána v okamžiku nápadu dědictví. Pokud dána není, dědictví se nedeferuje a potomci nezpůsobilého dědice tak nejsou povoláni na jeho místo. Z toho však existovala výjimka, a to pro zákonnou posloupnost.⁷⁰

---

⁶⁵ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan. *Občanské právo hmotné* 3. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2007. s. 294-295.

⁶⁶ Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. účinném ke dni 1. dubna 1916

⁶⁷ ROUČEK, František. In SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí.*, 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936. s. 39 (§ 540 OZO).

⁶⁸ MAYR, R., *Soustava občanského práva, Kniha pátá: Právo dědické*, Brno: Barvič & Novotný, 1927. s. 9

⁶⁹ ROUČEK, František. In SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí.*, 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936. s. 38-40 (§ 540 OZO).

⁷⁰ Tamtéž

5.1.2 Ovlivnění poslední vůle zůstavitele

Dalším z důvodů dědické nezpůsobilosti bylo ovlivňování poslední vůle dle § 542 OZO. Konkrétně jde o jednání, kterým osoba zůstavitele k projevení poslední vůle nutila nebo ho podvodným způsobem svedla, překazila prohlášení, provedla změnu vůle nebo potlačila poslední pořízení, které již bylo zřízeno. Následkem takového jednání je vyloučení osoby z dědického práva a její odpovědnost za veškerou škodu, která tím byla přivozena třetí osobě.⁷¹ Podmínky pro splnění tohoto důvodu dědické nezpůsobilosti můžeme rozdělit na všeobecné a zvláštní.

Všeobecné podmínky znamenají, že porušení dědického pořádku musí být dáno po objektivní a subjektivní stránce. Po objektivní stránce musí být jednání způsobilé objektivně porušit dědický pořádek. Tedy nestačí pouhý pokus donucení, svedení apod., ani jednání vůči zůstaviteli, který není způsobilý testovat, ale je třeba jednání dokonané.⁷² Judikatura také dovodila, že není třeba, aby k jednání dle § 542 OZO došlo před smrtí zůstavitele.⁷³ Po subjektivní stránce musí být jednání protiprávní, vědomé a musí být činěno s úmyslem porušit dědický pořádek. Nevyžaduje se však, aby jednání měla povahu trestných činů.

Zvláštními podmínkami jsou pak jednotlivá jednání uvedená v zákoně, mimo jiné i zfalšování nebo podvržení poslední vůle, které opět dovodila judikatura.⁷⁴ Jednání můžeme rozčlenit na 4 kategorie. Donucení při projevu, změně nebo odvolání poslední vůle a podvodné svedení při projevu, změně či odvolání poslední vůle, které může mít za následek změnu právně významné formy či obsahu. Dále překažení projevu nebo změny poslední vůle i překažení odvolání a to bez ohledu na to, zda k němu došlo donucením, výhrůžkou či podvodně. A nakonec potlačení již zřízené poslední vůle. Co se týče dosahu na potomky, platí zde obdobně, jako u § 541 OZO. Z pohledu právních následků platilo, že k osobě, která je nezpůsobilá nejen při testamentární, ale i zákonné posloupnosti soud přihlíží ex offio.⁷⁵

---

⁷¹ Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. účinném ke dni 1. dubna 1916.

⁷² ROUČEK, František. In SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí.*, 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936. s. 44 (§ 542 OZO).

⁷³ Gl. U. n. ř. 4407 in SEDLÁČEK, ROUČEK. *Komentář k Československému...* s. 44.

⁷⁴ Gl. U. 15.149 in SEDLÁČEK, ROUČEK. *Komentář k Československému...* s. 44.

⁷⁵ ROUČEK, František. In SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí.*, 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936. s. 44-45 (§ 542 OZO).

5.1.3 Cizoložství či krvesmilstvo vůči zůstaviteli

Posledním důvodem dědické nezpůsobilosti pak bylo cizoložství a krvesmilstvo dle § 543 OZO.⁷⁶ První podmínkou pro splnění tohoto důvodu je, aby došlo k cizoložství nebo krvesmilstvu ve smyslu trestního zákona, pro který se však nevyžaduje, aby se stal ještě před zřízením posledního pořízení.⁷⁷ Tou druhou je pak přiznání nebo usvědčení z takového činu, ke kterému muselo dojít před tím, než nastala delace pozůstalosti. Jak dovodil Nejvyšší soud Československé republiky, k takovému usvědčení mohlo dojít jak před soudem trestním, tak i civilním.⁷⁸

V tomto konkrétním případě však nejde přímo o čin proti zůstaviteli, ale spíše o spoluvinu na skutku zůstavitele. Pokud se u soudu oba doznali či byli usvědčeni, byli vzájemně nezpůsobilí k dědictví na základě posledního pořízení. Z toho a contrario dovozujeme, že se tento důvod nezpůsobilosti netýká dědění dle zákonné posloupnosti, což je rozdíl oproti důvodu nezpůsobilosti dle § 542.⁷⁹ Dle judikatury pak tato testamentární nezpůsobilost nastává jen u té osoby, které lze tento čin přičítat, a která se přiznala či usvědčila. Proto nebude mít přiznání zůstavitele vůči dědici vliv.⁸⁰

5.2 Občanský zákoník 1950

5.2.1 Úmyslný trestný čin proti zůstaviteli, jeho manželovi, dětem nebo rodičům

Občanský zákoník z roku 1950 snížil počet důvodů dědické nezpůsobilosti na dva. Proti OZO pojímá ObčZ 1950 v § 522 tento důvod dědické nezpůsobilosti ve větším rozsahu. Co se týče konkrétního jednání, zákon již neříká, že má jít o zločin, ale definuje je jej jako „*úmyslný trestný čin*“.⁸¹ Pojetí činu však zůstalo obdobné jako v předchozím zákoníku. Stále vylučuje čin spáchaný z nedbalosti či přestupek dle správního zákona a vyžaduje, aby k němu došlo za života zůstavitele. Stejně jako dříve o něm také může rozhodnout civilní soud, pokud již neexistuje rozhodnutí soudu trestního.

Zásadní změnu však můžeme vidět v předmětu trestného činu. Zatímco o.z.o. vyžadoval útok pouze proti zůstaviteli, ObčZ 1950 toto rozšiřuje i na zůstavitelova manžela,

---

⁷⁶ Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. účinném ke dni 1. dubna 1916.

⁷⁷ Gl. U. n. ř. 577

⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 7. prosince 1928, sp. zn. Rv I 741/28.

⁷⁹ SVOBODA, Emil. *Dědické právo*, Praha: Vesmír, 1921. s. 15.

⁸⁰ Gl. U. 5627

⁸¹ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

děti a rodiče. Pojem rodičů a dětí se pak neměl chápat ve smyslu pokrevního příbuzenstva, ale měli se mezi ně zahrnout i osvojitelé a osvojenci.⁸²

5.2.2 Zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele

Druhým důvodem dědické nezpůsobilosti je jednání, které je namířené proti projevu svobodné vůle zůstavitele. Podstata tohoto důvodu nezpůsobilosti zůstala opět obdobná jako dříve, ale zákonodárce v tomto případě zvolil mnohem obecnější definici, když zákon pouze říká, že je nezpůsobilým ten, „*kdo se dopustí zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle zůstaviteli*“.⁸³

5.2.3 Právní následky a prominutí

Právním následkem naplnění důvodu nezpůsobilosti dle § 522 ObčZ 1950 je nemožnost dědění a občanský zákoník v § 525 výslovně uvádí, že se na takového dědice hledí „*jako by se zůstaviteli smrti nedožil*“.⁸⁴ Pokud jde o zákonného nezpůsobilého dědice, pak jsou jako dříve povoláni k dědění jeho potomci, a pokud jde o testamentárního nezpůsobilého dědice, jsou povoláni dědicové dle zákonné posloupnosti. Pokud však důvod dědické nezpůsobilosti vyjde najevo až po potvrzení dědictví nezpůsobilému dědici, mají právi dědicové možnost domáhat se vydání dědictví, popřípadě náhrady škody.

Prominutí jednání je pak řešeno obdobně jako v OZO, tedy že k němu může dojít výslovně i konkludentně např. znovu ustavením nezpůsobilého dědice dědicem v závěti.⁸⁵

5.3 Občanský zákoník 1964

Úprava dědické nezpůsobilosti se od úpravy v ObčZ 1950 neliší. Opět zde můžeme najít dva důvody dědické nezpůsobilosti, a to úmyslný trestný čin proti zůstaviteli, jeho manželu dětem či rodičům a zavrženíhodné jednání proti projevu zůstavitelovy poslední vůle. Judikatura opět stanovila, že při posuzování nepřípustnosti z důvodu úmyslného trestného činu je soud v dědickém řízení vázán pravomocným rozsudkem.⁸⁶ Dále pak také upřesnila, že „*Za zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelovy, které by přivedilo dědickou nezpůsobilost dědice, nelze považovat, jestliže dědic v průběhu dědického řízení tvrdil, že předložená závět zůstavitele, je psána jeho vlastní rukou, ačkoli v navazujícím*

---

⁸² PLANK, Karol. *Dedičské právo*, Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1954. s. 35.

⁸³ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

⁸⁴ Tamtéž

⁸⁵ PLANK, Karol. *Dedičské právo*, Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1954. s. 36-37.

⁸⁶ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. února 2001, sp. zn. 24 Co 35/2001.

*soudním řízení bylo pravomocně rozhodnuto, že zůstavitel tuto závěť vlastní rukou nenapsal.*⁸⁷

---

⁸⁷ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. prosince 1997, sp. zn. 18 Co 60/97.

6 Současná úprava institutu dědické nezpůsobilosti

Institut dědické nezpůsobilosti prošel při tvorbě nového občanského zákoníku velkými změnami. Tou nejzásadnější z nich, je rozšíření důvodů nezpůsobilosti z původních dvou obsažených v ObčZ 1964 na čtyři. Nově tedy ObčZ upravuje kromě nezpůsobilosti z důvodu spáchání činu povahy úmyslného trestného činu a zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli také nezpůsobilost z důvodu domácího násilí manžela a nezpůsobilost rodiče k dědění po svém nezletilém dítěti z důvodu zbavení rodičovské odpovědnosti. Proč jsou tato ustanovení do občanského zákoníku zařazena, uvádí důvodová zpráva: „*Dědická nezpůsobilost vylučuje z dědického práva osobu, která se dopustila činu, v jehož důsledku se stala nehodnou dědictví nabýt, protože by její podílení se na výhodách plynoucích z právního nástupnictví po zůstaviteli odporovalo zásadám spravedlnosti a obecné morálce.*“⁸⁸ K posouzení dědické nezpůsobilosti se použije právo platné v den smrti zůstavitele dle § 3069 ObčZ.

Na první pohled se může zdát, že je právní úprava dědické nezpůsobilosti obdobná jako právní úprava vydědění, existují však mezi nimi zásadní rozdíly. Především se vydědění vztahuje pouze na nepominutelné dědice, zatímco dědická nezpůsobilost se může týkat všech potencionálních dědiců, ať už zákonného, smluvního či závětního. K platnému vydědění je pak třeba aktivní právní jednání zůstavitele, na rozdíl od dědické nezpůsobilosti, která nastává ze zákona. To z toho důvodu, že důvody vydědění nedosahují takové intenzity, aby mohly samy o sobě způsobit vyloučení z dědického práva. Dalším rozdílem je také zánik účinků těchto institutů. K zániku vydědění je třeba listinu, která vydědění obsahuje, zničit nebo ji výslovně odvolat, k zániku dědické nezpůsobilosti je zapotřebí prominutí činu zůstavitelem. Vydědění se může za určitých podmínek vztahovat i na potomky vyděděného (§ 1646 odst. 3), zatímco dědická nezpůsobilost se na potomky vztahuje jen v jednom případě (§ 1482 odst.1). A nakonec důsledkem vydědění je ztráta povinného dílu, důsledkem dědické nezpůsobilosti je však ztráta veškerých dědických nároků.⁸⁹

6.1 Obecná úprava dle § 1481 ObčZ

K důvodům dědické nezpůsobilosti soud přihlíží z úřední povinnosti, neboť nezpůsobilost nastává ze zákona a vztahuje se na všechny dědice bez ohledu na titul, o který opírají své dědické právo. Nezpůsobilý dědic tedy nedědí, nemůže se stát ani odkazovníkem a

⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné též na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

⁸⁹ TALANDOVÁ, Iveta. Vydědění dědicky nezpůsobilého potomka. *Ad notam*, 2019, roč. 2, s. 3.

nemá právo na povinný díl. Na místo nezpůsobilého dědice dle zákonné posloupnosti, tak jako dříve, nastupují jeho potomci. Pokud zůstavitel uzavřel dědickou smlouvu nebo sepsal závět, nastoupí na místo nezpůsobilého dědice zůstavitelem povoláný následník, pokud takový není, pak přiroste jeho podíl ostatním dědicům, budou-li splněny zákonné podmínky dle § 1504. V případě, že však každému z dědiců již připadl určitý dědický podíl, získají uvolněný podíl dědicové ze zákona. Stejně tak v případě, kdy je jediný dědic dědicky nezpůsobilý a není ustanoven náhradník.⁹⁰

6.1.1 Čin povahy úmyslného trestného činu

Prvním z důvodů dědické nezpůsobilosti uvedených v § 1481 ObčZ je spáchání činu, který má povahu úmyslného trestného činu. Nový občanský zákoník zásadním způsobem změnil zákonnou definici, když formulaci „úmyslný trestný čin“ z ObčZ 1964 změnil právě na „čin povahy úmyslného trestného činu“, a to vše ve snaze rozšířit okruh osob, které jsou dědicky nezpůsobilé. Díky této změně tak došlo k jasnému zodpovězení otázky, zda se daný „úmyslný trestný čin“, tak jak byl formulován v ObčZ 1964, vztahuje i na osoby, které nejsou trestně odpovědné. Nově se tedy vztahuje i na ty, které sice spáchaly trestný čin, ale nejsou za něj trestně odpovědné a to z důvodu nedovršení patnáctého roku věku, nepřičetnosti v době spáchání činu, případně neodsouzení, promlčení trestní odpovědnosti, vyhlášení amnestie nebo udělení milosti.⁹¹

Zákon v souvislosti s dědickou nezpůsobilostí úzce pracuje s pojetím trestného činu. Trestným činem se rozumí protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně (srov. § 13 odst. 1 TZ). K trestní odpovědnosti za takový čin je pak třeba úmyslného zavinění, pokud trestní zákon výslovně nestanoví, že postačí zavinění z nedbalosti (srov. § 13 odst. 2 TZ). Trestní zákoník dělí trestné činy na přečiny a zločiny, přitom přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, za něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí do pěti let, zločiny jsou všechny ostatní trestné činy a zvlášť závažné zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, za něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let (srov. § 14 TZ). Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl

---

⁹⁰ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 35-36 (§ 1481 OZ).

⁹¹ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 38-39 (§ 1481 OZ).

s tím srozuměn (srov. § 15 TZ).⁹²

Mezi trestné činy, které zakládají dědickou nezpůsobilost patří zejména trestné činy proti životu a zdraví (§ 140 – 167 TZ), trestné činy proti svobodě (§168 – 179 TZ), některé z trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (např. § 185 – 189 TZ), kterých se nezpůsobilý dědic dopustil vůči některé z osob uvedených v § 1481 ObčZ.

K tomu, aby nezpůsobilost nastala, není zapotřebí dokonání trestného činu, ale postačí, když čin naplní znaky přípravy nebo pokusu trestného činu dle § 20 a 21 TZ (stejně jako v ObčZ 1964) a opět není podstatné, zda byla osoba již potrestána. I pokud dědicové nebudou namítat dědickou nezpůsobilost jednoho z nich, musí soudní komisař ve věci provést šetření, pokud má nějaké indicie o tom, že došlo k některému z činů ji zakládajících, a to v souladu s § 20 odst. 1 a § 21 ZŘS⁹³.

To vše potvrdil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 21 Cdo 3074/2015, když řekl, že: „*Podle ustálené judikatury soudů pro závěr o dědické nezpůsobilosti není rozhodné, zda pachatel byl za úmyslný trestný čin proti zůstaviteli, jeho manželu, dětem nebo rodičům odsouzen či nikoli; případně, zda zanikla možnost trestního postihu v důsledku smrti pachatele, promlčení, amnestie, udělení milosti. Pravomocným rozsudkem trestního soudu o tom, že byl spáchán trestný čin a kdo tento čin spáchal, je soud v řízení o dědictví vázán. Jestliže však takové rozhodnutí vydáno nebylo, posoudí si soud tuto otázku sám jako otázku předběžnou*“.⁹⁴ Pokud dojde v této otázce ke sporu mezi dědici, jde o spor o dědické právo. Pokud otázka spočívá v tom, zda se dědic dopustil určitého konkrétního jednání, je to otázka skutková a bude řešena postupem dle § 170 ZŘS. Pokud spočívá v tom, zda je takové jednání trestným činem, je otázkou právní a bude řešena postupem podle § 169 ZŘS.⁹⁵

Dalším rozdílem proti předchozí právní úpravě je pak rozšíření okruhu osob, proti kterým čin povahy úmyslného trestného činu směřuje. Nově se tedy vztahuje i na zůstavitelovy předky a potomky, na rozdíl od předchozí úpravy, která počítala pouze s rodiči či dětmi zůstavitele.⁹⁶

Dědickou nezpůsobilost čin povahy úmyslného trestného činu způsobuje pouze tehdy, pokud je proti zůstaviteli či dalším taxativně vymezeným osobám spáchán za zůstavitelova života.

---

⁹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹³ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek IV. (Dědické právo)*. 1. vydání. Praha: WoltersKluwer, 2014. s. 27.

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2016, sp. zn. 21 Cdo 3074/2015.

⁹⁵ Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁶ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 6.

6.1.2. Zavrženíhodný čin proti poslední vůli zůstavitele

Z dědického práva je také vyloučen ten, kdo se dopustí zavrženíhodného činu proti poslední vůli zůstavitele. Úprava v novém občanském zákoníku navazuje na úpravu původní v § 469 ObčZ 1964, a doplňuje ji o demonstrativní výčet činů. Mezi zavrženíhodné činy tedy patří donucení nebo lstivé svedení zůstavitele k projevu poslední vůle, překažení projevu poslední vůle zůstavitele nebo zatajení, zfalšování, podvržení či úmyslné zničení posledního pořízení zůstavitele. Z těchto jednotlivých případů můžeme dovést, že zákonodárce chtěl postihnout nejen jednání směřující proti listině, na které je zachycena poslední vůle zůstavitele, ale i jednání které sleduje ovlivnění svobodného projevu poslední vůle zůstavitele (které může spočívat například v bránění v tom, aby zůstavitel odešel k notáři a sepsal závěť). Na rozdíl od prvního z důvodů dědické nezpůsobilosti, může dojít k tomuto činu před i po smrti zůstavitele.⁹⁷

Jak bylo dovozováno i v předchozí právní úpravě, není třeba, aby měl projev zůstavitelovy poslední vůle všechny náležitosti, ale musí však jít o projev jeho vůle. Z toho můžeme dovést, že zavrženíhodný čin nemusí nutně směřovat jen proti závěti, dědické smlouvě a dovětku, ale celé řadě dalších projevů, kterými zůstavitel pro případ smrti pořizuje. Těmi jsou např. manželská smlouva v části, v níž se jedná o uspořádání majetkových poměrů pro případ zániku manželství smrtí jednoho z nich (srov. § 718 odst. 2), smlouva o zřeknutí se dědického práva (§ 1484), povolání správce dědictví (srov. § 1556), prohlášení o vydědění či o tom, že některý ze zákonných, nikoli nepominutelných, dědiců pozůstalost nenabude (srov. § 1646-1648 a § 1649 odst. 2), příkaz k započtení na dědický podíl (srov. § 1663) a také změny, doplnění, odvolání či zrušení těchto právních jednání.⁹⁸ Zničením listiny obsahující závěť se dle judikatury rozumí její roztrhání, spálení, vymazání textu, přeškrtnání podpisu, data atp.⁹⁹, což můžeme vzhledem k výše zmíněnému analogicky vztáhnout na všechny projevy, kterými zůstavitel pořizuje pro případ smrti.

Dle rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. 21 Cdo 5543/2015 může jít o dědicky nezpůsobilého dědice z důvodu zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelovy „pouze v těch případech, kdy se dědic dopustí jednání, jímž se snaží vyvolat uspořádání dědické posloupnosti v rozporu s vůlí zůstavitele v tomto směru (například aby se určitá osoba stala dědicem, nebo naopak aby se osoba, kterou zůstavitel povolal závětí za

⁹⁷ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 38-39 (§ 1481 OZ).

⁹⁸ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 35-41 (§ 1481 OZ).

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2013, sp. zn. 21 Cdo 2242/2012.

svého dědice, dědicem nestala, či aby potomek, kterého zůstavitel vydědil, dědil ze zákonné dědické posloupnosti nebo ze závěti). Zřejmě půjde o všechny druhy fyzického nebo psychického donucení směřujícího ke zřízení závěti určitého obsahu, o jednání, jímž bylo zůstaviteli zabráněno projevit svou skutečnou vůli v závěti či zřídit, změnit nebo zrušit závět, jakož i o jednání, jehož cílem je potlačení závěti již zřízené, a to například zničením listiny či zatajením její existence, nebo jejím zfalšováním nebo podvržením. K „zavrženíhodnému jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelovy“ může navíc dojít nejen za života zůstavitele, ale také po jeho smrti například tím, že by došlo k jejímu případnému potlačení, zfalšování, podvržení, apod.“¹⁰⁰

Takový zavrženíhodný čin proti poslední vůli zůstavitele může mít různé procesní následky související zejména s otázkou platnosti a případně zjištění obsahu projevu vůle zůstavitele, v případě že vyloučený dědic zůstavitele k projevu poslední vůle donutil či lstivě svedl nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrh či úmyslně zničil.

V případě, že se objeví zatajená listina obsahující poslední vůli zůstavitele, před začátkem či v průběhu pozůstalostního řízení, bude se podle ní v řízení postupovat. Pokud však taková listina vyjde najevo až po skončení řízení a její obsah je pro jeho průběh určující (např. závět zůstavitele), bude mít dědic právo domáhat se svého dědického práva žalobou dle § 189 odst. 2 ZŘS. Co se týče zfalšování poslední vůle zůstavitele (ve smyslu pozměnění), bude třeba se v řízení o pozůstalosti dopátrat skutečného obsahu poslední vůle, tedy jaký měla předtím, než ji vyloučený dědic změnil. V případě podvrhnutého posledního pořízení (ve smyslu podstrčení jiné listiny, kterou vyloučený dědic vydává za listinu zůstavitele), se k němu nebude vůbec přihlížet, jelikož nejde o vyjádření vůle zůstavitele. Pokud došlo k úmyslnému poškození listiny obsahující poslední vůli zůstavitele, bude třeba zjistit původní obsah pomocí dostupných důkazů.

Specifické důsledky pak může mít donucení k projevu poslední vůle zůstavitele vyloučeným dědicem, jelikož v takovém případě ve skutečnosti nejde o právní jednání (srov. § 551 ObčZ) a nebude se k němu přihlížet. V případě, že nepůjde o fyzické násilí, ale zůstavitel bude donucen k jednání hrozbou tělesného nebo duševního násilí, které vyvolá v zůstaviteli důvodnou obavu z takového násilí (srov. § 587 odst. 1 ObčZ), bude takové jednání stiženo neplatností. Pokud vyloučený dědic zůstavitele k projevu poslední vůle lstivě svedl, považuje se takové jednání taktéž za neplatné dle § 584 odst.2 ObčZ. V těchto případech platí pro toho, kdo byl k právnímu jednání donucen (v tomto případě zůstavitel),

---

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. září 2016, sp. zn. 21 Cdo 5543/2015.

možnost namítnutí neplatnosti právního jednání dle § 586 a 587. Pokud však zůstavitel již nežije, nemůže takovou námitku vznést. Takové jednání se však dá považovat za porušení dobrých mravů v souladu s § 588 a soud by k němu měl přihlídnout i bez návrhu.¹⁰¹

6.1.3 Čas spáchání činů způsobujících dědickou nezpůsobilost dle § 1481

Jak bylo výše zmíněno, judikatura i odborná literatura stanoví, že ke spáchání činu povahy úmyslného trestného činu může dojít pouze za života zůstavitele, zatímco ke spáchání zavrženíhodného činu proti poslední vůli zůstavitele může dojít jak za života zůstavitele, tak po jeho smrti. Proč lze druhý ze zmíněných činů spáchat za života zůstavitele i po jeho smrti, lze snadno vysvětlit. Vzhledem k tomu, že za zavrženíhodný čin proti poslední vůli počítáme i zfalšování či podvržení poslední vůle, je jasné, že takový čin lze spáchat bez ohledu na život zůstavitele. Zůstává však otázka, proč nejde po smrti zůstavitele spáchat i čin povahy úmyslného trestného činu.

Judikatura i odborná literatura nenabízí žádné vysvětlení, proč lze zrovna tento čin způsobující dědickou nezpůsobilost spáchat pouze za života zůstavitele, i když toto tvrzení najdeme i v literatuře k ObčZ 1950.¹⁰² Zamyslela jsem se tedy nad smyslem a účelem tohoto výkladu.

Jak již bylo zmíněno v kapitole 5.1.1, v OZO ještě nebyl tento čin rozšířen o další blízké osoby, jak tomu bylo v pozdější úpravě, ale vztahoval se pouze na zůstavitele. Rouček a Sedláček ve svém komentáři dále uvádějí, že k takovému zločinu proti zůstaviteli mohlo dojít jen za jeho života¹⁰³, což je naprosto logický výklad. Zákonodárce však v pozdější úpravě tohoto institutu rozšířil tento čin na zůstavitele a jemu blízké osoby. Je tedy snadno představitelné, že se takového činu může člověk dopustit i po smrti zůstavitele, a to když ho v čase mezi smrtí zůstavitele a soudním rozdělením pozůstalosti spáchá na zůstavitelových blízkých.

Na otázku proč nelze spáchat čin povahy úmyslného trestného činu i po smrti zůstavitele se prozatím nabízí jediná odpověď. Vypadá to, že se praxe již od účinnosti OZO ustálila na spáchání činu za života zůstavitele a nezměnila se i přesto, že došlo k rozšíření osob, na které se čin vztahuje. Jde tedy o zvyk, který přetrvává nezávisle na legislativních změnách.

---

¹⁰¹ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek IV. (Dědické právo)*. 1. vydání. Praha: WoltersKluwer, 2014. s. 30-31 (§1481).

¹⁰² PLANK, Karol. *Dedičské právo*, Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1954. s. 35-36.

¹⁰³ ROUČEK, František. In SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí.*, 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936. s. 39-40 (§ 540 OZO).

6.2 Speciální úprava dědické nezpůsobilosti dle § 1482 ObčZ

Dalšími důvody dědické nezpůsobilosti jsou rozvod manželství z důvodu domácího násilí a zbavení rodičovské odpovědnosti. Jde o speciální úpravu, která v občanském zákoníku nebyla nikdy dříve použita. Jejich specifikem je zejména to, že se vztahují pouze na zákonné dědice, nikoli na dědice ze závěti či dědické smlouvy. Zůstavitel má tedy možnost sám vyloučit manžela z dědění pomocí závěti nebo dědické smlouvy, či ho naopak z vlastní vůle ponechat jako svého dědice, i když by byl dán důvod vyloučení dle § 1482 odst. 1 ObčZ. Jde o činy, které nedosahují takové intenzity, aby šlo o činy povahy úmyslného trestného činu (jinak by byl dědic vyloučen z dědického práva dle § 1481 ObčZ), přesto však zákonodárce považuje tyto činy za dostatečně závažné, aby byl na jejich základě dědic vyloučen.¹⁰⁴

6.2.1 Rozvod manželství v důsledku domácího násilí

Tento důvod dědické nezpůsobilosti je vázán na skutečnost, že zůstavitel podal návrh na rozvod manželství, který je odůvodněn tím, že se manžel vůči němu dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí. Zákon zde navazuje na situaci popsanou v § 751 odst. 1 ObčZ, kdy v rodinné domácnosti manželů dochází k tělesnému nebo duševnímu násilí a společné bydlení se tak stane nesnesitelným.¹⁰⁵ Zůstavitel pak musí zemřít v průběhu řízení, tedy dříve než je řízení o rozvod manželství pravomocně skončeno. Důvodová zpráva tuto podmínku nezpůsobilosti odůvodňuje tím, že: „*příčiny rozvratu manželství mohou být nejrůznějšího rázu a není důvod, aby veřejná moc z vlastního popudu přezkoumávala po zániku manželství smrtí jednoho z manželů příčiny eventuálního konfliktu a např. zjišťovala, kdo rozvrat zaniklého manželství převážně zapříčinil apod.*“¹⁰⁶

Vzhledem k tomu, že zákon požaduje, aby zůstavitel zemřel před pravomocným skončením řízení o rozvod, dojde k tomu, že se toto řízení zastaví. Lze tedy předpokládat, že se pozůstalý manžel bude bránit a tvrdit, že v manželství k žádnému násilí nedocházelo a bude trvat na svém dědickém právu ze zákonné dědické posloupnosti. S takovou osobou je třeba jednat jako s potenciálním dědicem (viz § 110 odst. 1 ZŘS) až do doby, než bude o jeho dědickém právu rozhodnuto. V tomto případě pak půjde o prokázání skutečností, které jsou mezi dědici sporné a soud vyzve dědice s nejslabším dědickým právem (zde manžel zůstavitele), aby své právo uplatnil žalobou a docílil v tomto řízení vydání rozsudku, který

---

¹⁰⁴ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek IV. (Dědické právo)*. 1. vydání. Praha: WoltersKluwer, 2014. s. 30-31 (§1481).

¹⁰⁵ Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné též na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

rozhodne, že je dědicem ze zákonné dědické posloupnosti. I když bude následně zjištěno, že pozůstalý manžel je dědicky nezpůsobilý, bude stále účastníkem v té části řízení, ve které se bude rozhodovat o právech a povinnostech ze společného jmění manželů při zániku manželství smrtí zůstavitele (viz § 111 ZŘS).¹⁰⁷

Snaha zákonodárce zanést do nového občanského zákoníku takovýto důvod dědické nezpůsobilosti byla chvályhodná. Jelikož však často nejde domyslet všechny konkrétní následky jednotlivé právní úpravy, i zde vyvstávají praxí vykrystalizované otázky a detaily, na které je třeba se zaměřit.

První z otázek, která se nabízí, je dokazování takového domácího násilí. Rozvod manželství je negativní událostí, která rozdmýchává mnoho emocí, proto je nasnadě se domnívat, že se může jeden z manželů snažit využít situace. Když si danou situaci představíme z praktického hlediska, manžel, který podal návrh na rozvod, může tvrdit, že v jejich společné manželské domácnosti docházelo k domácímu násilí ze strany druhého manžela a z toho důvodu návrh také podává. Pokud bychom se spokojili s tvrzením obsaženým v žalobním návrhu, mohlo by docházet ke zneužívání práva a narušení dobré víry. Proto je tedy třeba tyto skutečnosti dokázat. Ve světle těchto okolností musí nést důkazní břemeno navrhovatel a musí prokázat namítaný důvod dědické nezpůsobilosti.

Dalším problémem je samotné podávání návrhu na rozvod obětí násilí. V praxi mohou nastat případy, kdy manželé podají návrh na rozvod manželství společně nebo se jeden k druhému připojí (viz § 384 odst. 2 ZŘS). V těchto případech soud nezjišťuje příčiny rozvratu manželství a zpravidla také ani nebývá uveden žádný důvod rozvodu v podaném návrhu. Je tedy otázkou, zda se důvod dědické nezpůsobilosti použije i v těchto případech. Zákon ani důvodová zpráva žádnou odpověď nenabízí, ale z logiky věci by mělo vyplývat, že se vyloučení z dědického práva dle § 1482 odst. 1, použije i zde.¹⁰⁸

Značně problematickou je i situace, kdy návrh na rozvod manželství podá manžel násilník. Docela snadno si můžeme představit situaci, kdy se manžel rozhodne předstihnout toho druhého s návrhem na rozvod právě z toho důvodu, že si uvědomuje, že by jinak mohl být vyloučen z dědického práva v zákonné dědické posloupnosti. Z morálního hlediska by nemělo připadat v úvahu, že by se v těchto případech manžel vyvinil, tedy že by se na tento případ důvod dědické nezpůsobilosti dle § 1482 odst. 1 ObčZ nevztahoval. Jelikož však zákon i důvodová zpráva mlčí, jasnou odpověď zatím nemáme. Judikatura zatím tyto případy také

---

¹⁰⁷ ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. s. 210.

¹⁰⁸ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 41-45 (§ 1482 OZ).

nereflektuje, proto musíme čekat, zda praxe časem poskytne jasné řešení.

Vše výše uvedené platí i pro registrované partnery (viz § 3020 ObčZ).¹⁰⁹ Zemře – li partner v průběhu řízení o zrušení partnerství zahájeného v důsledku domácího násilí, partner násilník je nezpůsobilý být zůstavitelovým zákonným dědicem.

6.2.2 Zbavení rodičovské odpovědnosti

Poslední z důvodů dědické nezpůsobilosti najdeme v § 1482 odst. 2 ObčZ, který říká, že „v případě, že byl rodič zbaven rodičovské odpovědnosti proto, že ji či její výkon zneužíval nebo že výkon rodičovské odpovědnosti z vlastní viny závažným způsobem zanedbával, je vyloučen z dědického práva po dítěti“.¹¹⁰ Z dikce zákona vyplývá, že nepostačí jednání, které má znaky zneužívání či zanedbávání rodičovské odpovědnosti, ale bude třeba vydání rozhodnutí soudu o zbavení rodiče rodičovské odpovědnosti. K naplnění tohoto důvodu vyloučení z dědického práva bude tedy třeba naplnit tři podmínky a těmi jsou smrt dítěte, závažné zneužití či zanedbání rodičovské odpovědnosti a výše zmíněné soudní rozhodnutí.¹¹¹

Předpoklady zbavení rodičovské odpovědnosti najdeme v § 871 ObčZ, který soudu stanoví zbavit rodiče rodičovské odpovědnosti v případě, že ji zneužívají či zanedbávají. Definici v § 871 odst. 1 ObčZ můžeme tedy rozdělit na dvě skutkové podstaty, a to na zneužívání a zanedbávání rodičovské odpovědnosti.

Zneužívání rodičovské odpovědnosti musí být dlouhodobé či opakované a musí být závažného charakteru. K druhé skutkové podstatě Nejvyšší soud stanovil, že: „Závažným zanedbáváním rodičovské zodpovědnosti je zejména dlouhodobé neplnění rodičovské zodpovědnosti, trvalé ponechání dítěte ve výchovném zařízení spojené s nezájmem o toto dítě a s neprojevením snahy převzít je do rodinné výchovy, nemorální způsob života rodičů, soustavné neplnění vyživovací povinnosti k dítěti, trestní postih pro zanedbávání povinné výživy apod. O takové zanedbávání jde i v případě, že rodič o dítě po dlouhou dobu neprojevil jakýkoliv zájem, neposílá mu žádné dárky, nad rámec běžného výživného mu neposkytuje ničeho, neinformoval se o jeho zdravotním stavu ani prospěchu ve škole a nepokusil se s nezletilým navázat kontakt.“¹¹²

Určitý výkladový problém může nastat při interpretaci sousloví „z vlastní viny“, které najdeme § 1482 odst. 2, avšak ne v § 871 odst. 1. Je tedy otázkou, jestli užití tohoto sousloví bylo záměrné a zákonodárce tím chtěl naznačit rozlišení mezi úmyslným a nedbalostním

¹⁰⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 41-45 (§ 1482 OZ).

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2006, sp. zn. 30 Cdo 2873/2005.

zaviněním. Vzhledem k tomu, že však zákon v § 871 odst. 1 nevyžaduje úmyslné zavinění jednání, které vede ke zbavení rodičovské odpovědnosti rodiče a k tomu, že zákon v § 1482 odst. 2 jasně uvádí, že je třeba *zanedbání* rodičovské odpovědnosti, můžeme dospět k závěru, že k naplnění důvodu dědické nezpůsobilosti dle § 1482 odst. 2 postačí zavinění z nedbalosti.¹¹³

V případě, že dítě zemře během řízení o zbavení rodičovské odpovědnosti a tedy před tím než bude rozhodnuto, rodič nebude z dědického práva vyloučen. Může se však stát, že se vůči dítěti dopustil činu povahy trestného činu a naplní tak důvod dědické nezpůsobilosti dle § 1481.¹¹⁴

Zákonodárce v důvodové zprávě vyjadřuje svoji snahu postihnout tímto ustanovením „nejkřiklavější odchytky“.¹¹⁵ Je však otázkou, zda by se úprava dědické nezpůsobilosti v § 1482 odst. 2 neměla rozšířit i na další soudní zásahy do rodičovské odpovědnosti jako jsou pozastavení a omezení rodičovské odpovědnosti. O takovém zásahu do rodičovské odpovědnosti rozhoduje soud vždy na základě závažných porušení povinností, či zneužívání odpovědnosti a bylo by tedy na místě, aby byl takový rodič vyloučen z dědického práva v zákonné dědické posloupnosti stejně jako rodič, který je rodičovské odpovědnosti zbaven.

6.3 Prominutí činu

Institut prominutí činu způsobujícího dědickou nezpůsobilost, najdeme v § 1481 ObčZ a to ve formulaci „*leđaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul*“.¹¹⁶ Prominutí můžeme definovat jako jednostranné právní jednání zůstavitele, které vyjadřuje jeho vědomost o daném činu způsobujícím dědickou nezpůsobilost a zároveň právo nakládat se svým majetkem podle své vůle.¹¹⁷

Tento institut však není nově zavedeným, našli bychom ho již v Obecném zákoníku občanském, a to v § 540. Prominutí se podle OZO vztahovalo jak na spáchaný zločin, tak na zavrženíhodný čin proti zůstavitelově vůli. Považovalo se za faktické jednání a stačilo prokázat, že k němu došlo, tedy nemuselo trvat až do zůstavitelovy smrti. K prominutí mohlo dojít jak výslovně, tak i konkludentně (vůle je vyjádřena přímo, ale jinak než slovy). Nešlo

---

¹¹³ PALÁSEK, Milan. Vybrané aspekty dědické (ne)způsobilosti ve vztahu k nezletilému dítěti. *Právní rozhledy*, 2019, č. 12, s. 419.

¹¹⁴ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 35-41 (§ 1481 OZ).

¹¹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné též na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

¹¹⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné též na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

však spatřovat v nezrušení posledního pořízení, které bylo zřízeno dříve, než došlo ke skutečnosti zakládající dědickou nezpůsobilost.¹¹⁸

Toto pojetí bylo postupně převzato i do občanských zákoníků z roku 1950 a 1964. V ObčZ 1964 bychom prominutí činu našli v § 469 větě druhé „*Může však dědit, jestliže mu zůstavitel tento čin odpustil*“.¹¹⁹ Z textu zákona nešlo dovodit formu takového prominutí, praxe na ni tedy nehleděla, a bylo tak možné čin prominout výslovně i konkludentně, kdy se za výslovné prominutí považovalo i povolání dané osoby k dědění následně pořízenou závětí.¹²⁰ Za konkludentní se pak mohlo považovat i odpuštění chováním, tedy že se zůstavitel s dědicem začali opět přátelit poté, co spolu ztratili kontakt po spáchání činu způsobujícího dědickou nezpůsobilost.¹²¹ Aby se však takové chování mohlo považovat za prominutí, muselo se zkoumat, zda zůstavitel o dědicově činu věděl.¹²²

V novém občanském zákoníku, bylo slovo „odpustit“ nahrazeno „výslovným prominutím“, což vede k závěru, že zákonodárce chtěl vyloučit konkludentní jednání zůstavitele. Tento závěr potvrzuje i důvodová zpráva k zákonu, která uvádí, že: „*jde o reakci na poznatky z praxe, která v některých případech dospívá k závěru, že tu dědická nezpůsobilost není, s odkazem na faktické chování zůstavitele, třebaže interpretace takového chování je značně sporná a podsouvá mrtvému vůli, kterou zjevně neměl*“.¹²³ Nově se tedy může za prominutí považovat pouze takový výslovný projev, který je ústní nebo písemný. Kromě výslovného prominutí je dále také zapotřebí, aby byl prominut konkrétní čin, aby nebylo pochyb o tom, že si je zůstavitel vědom co a komu promíjí.

Mezi akademiky však existuje debata nad tím, zda se za prominutí činu dá považovat nové pořízení poslední vůle ve prospěch dědice poté, co způsobil čín zakládající dědickou nezpůsobilost. Ondřej Horák ve svém článku¹²⁴ přibližuje 2 teoretické možnosti řešení tohoto sporu, které staví na rozlišování aktu prominutí činu na právní a faktické jednání. Pokud by se prominutí považovalo za právní jednání, pak by se měl pojem „výslovně“ vykládat jako „jednoznačně“, což by lépe odpovídalo principům dědického práva, a tomu, že zůstaviteli by mělo patřit rozhodující stanovisko. V případě že tedy zůstavitel pořídí ve prospěch osoby,

¹¹⁸ ROUČEK, František. In SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí*, 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936. s. 39-40 (§ 540 OZO).

¹¹⁹ Zákon č. 19/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013.

¹²⁰ LUŽNÁ, Romana. Dědická nezpůsobilost a vydědění. *Právní rádce*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 26.

¹²¹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář - §1-487*. Praha: Linde, 2008, s. 1177.

¹²² KRÁLOVÁ, Jitka, LOTHAR, Eck. Dědická nezpůsobilost. *Ad Notam*, 2004, roč. 10, č. 2, s. 35.

¹²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné též na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

¹²⁴ HORÁK, Ondřej. Poslední pořízení jako výslovné prominutí činu zakládajícího dědickou nezpůsobilost?. *Ad notam*, 2019 č. 1, s. 3.

kteřá se dopustila činu způsobujícího dědickou nezpůsobilost, o kterém zůstavitel ví, je jeho záměr jednoznačný.

Pokud bychom však považovali prominutí za faktické jednání a právní praxe by trvala na výkladu slova „výslovně“, jako na „slovy“, musela by až judikatura pomocí *argumentum a fortiori* dovést, že poslední pořízení má stejné účinky jako prominutí. K tomu dále autor článku dodává že „*Pokud má mít neformální prominutí určitého činu nepřímé důsledky v dědickém právu, přičemž si jich zůstavitel ani nemusí být vědom, tím spíše by měl mít stejné důsledky*“.

Komentářová literatura však tyto názory nesdílí a například Fiala s Beerovou ve svém komentáři k § 1481 ObčZ¹²⁵ zastávají názor, že sepsání poslední vůle ve prospěch vyloučeného dědice poté, co způsobil čin zakládající dědickou nezpůsobilost, nelze považovat za prominutí činu, a to hned ze dvou důvodů. Prvním z nich je, že dědická nezpůsobilost nastává ze zákona, aniž by o ni zůstavitel musel vědět a druhým je pak ten, že k prominutí činu je nezbytné, aby o něm zůstavitel věděl a bylo to z jeho projevu patrné. Za prominutí tak můžeme považovat jakékoli pořízení pro případ smrti, ve kterém bude konkrétně uvedeno, že tímto zůstavitel promíjí danému dědici jeho čin, který v pořízení také konkrétně specifikuje.

Osobně souhlasím s názorem Fialy a Beerové. Dědická nezpůsobilost nezávisí na zůstaviteli, ale na vůli zákonodárce vyloučit určité osoby z dědického práva. Proto musí být nesporné, že si zůstavitel byl vědom naplnění skutkové podstaty důvodu vyloučení a zamýšlel tento čin odpustit. Pokud bychom se přiklonili k druhé teorii, pak by změna dikce zákona a upřesnění prominutí činu slovem „výslovně“ nemělo žádný smysl a bylo by nadbytečné.

Další spor pak panuje ve věci vztahování institutu prominutí činu i na § 1482 ObčZ, který výslovně prominutí neuvádí. Šešina se ve svém komentáři¹²⁶ přiklání k možnosti vztahování prominutí činu i na další skutkové podstaty na základě analogie, zatímco Fiala a Beerová¹²⁷ naopak. Podle nich prominutí činu v § 1482 chybí záměrně a zákonodárce tím zamýšlel nemožnost prominutí, jelikož zůstaviteli zůstává možnost povolání dědice závětí či dědickou smlouvou.

V § 1482 jde o vyloučení dědiců ze zákonné posloupnosti, není to tedy klasická konstrukce dědické nezpůsobilosti. I zde platí, že vyloučení z dědického práva závisí na vůli

---

¹²⁵ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 35-41 (§ 1481 OZ).

¹²⁶ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, Jirí, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek IV. (Dědické právo)*. 1. vydání. Praha: WoltersKluwer, 2014. s. 35 (§1482).

¹²⁷ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 42 (§ 1482 OZ).

zákonodárce. Zůstavitel má však možnost tuto skutečnost změnit pořízením závěti či dědické smlouvy, bez nutnosti dalšího konkretizování a vysvětlování. Vztažení výslovného prominutí činu i na § 1482 by tedy bylo nadbytečné.

6.4 Pravidlo reprezentace dle § 1483

Pravidlo reprezentace najdeme v § 1483 ObčZ, který stanoví: „*Potomek toho, kdo je vyloučen z dědického práva, nastupuje při zákonné dědické posloupnosti na jeho místo, i když vyloučený přežije zůstavitele. To neplatí v případě stanoveném v § 1482 odst. 1.*“ Toto ustanovení tedy upravuje otázku, kdo má nastoupit do uvolněného dědického podílu, který vznikl dědickou nezpůsobilostí jednoho z dědiců ze zákonné dědické posloupnosti a vztahuje se na důvody dědické nezpůsobilosti dle § 1481 a 1482 odst. 2. Jelikož se pravidlo týká pouze intestátní dědické posloupnosti, má toto ustanovení úzkou návaznost na dědické třídy, zejména pak na § 1635 – 1640.

Existují dvě teorie, jak k tomuto institutu přistupovat. Ustanovení je možné vykládat takovým způsobem, že potomek nastoupí na místo vyloučeného vždy, např. když je vyloučen rodič jako jeden z dědiců druhé třídy dle § 1636 odst. 1, nastoupí na jeho místo jeho potomci, kteří by jinak dědili v druhé třídě dědiců jako sourozenci zůstavitele a nyní by dědili ve druhé třídě dědiců dědický podíl vyloučeného hned vedle manžela zůstavitele a člena společné domácnosti.

Druhou možností je pak takový výklad, že potomci mohou nastoupit na místo vyloučeného dědice, jen v případě, že jim to ustanovení o zákonné dědické posloupnosti umožňuje. Například pokud bude vyloučen rodič jako dědic ve druhé třídě dědiců, nenastupují jeho potomci na jeho místo, protože taková alternativa není uvedena v § 1636.

Východiskem tedy je, že pravidlo reprezentace bude platit v případě, že je uvedena výjimka u určité třídy dědiců. To znamená, že na místo vyloučeného dědice mohou nastoupit potomci v první, třetí a šesté třídě. Konkrétně tedy děti dítěte zůstavitele dle první třídy, které nedědí (§ 1635 odst. 2), děti sourozenců dle třetí třídy, nedědí-li některý ze zůstavitelových sourozenců (§ 1637 odst. 2) a děti dětí prarodičů dle šesté třídy, pokud nedědí některé z dětí prarodičů zůstavitele (§ 1640 odst. 2).¹²⁸

První varianta výkladu, tedy že by potomci vyloučeného dědice nastupovali automaticky bez další podmínky, nevyplývá ani z textu zákona, ani z důvodové zprávy. Pokud bychom ji chtěli brát v úvahu, pak by výjimky v jednotlivých ustanoveních (§ 1635

---

¹²⁸ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek IV. (Dědické právo)*. 1. vydání. Praha: WoltersKluwer, 2014. s. 36 (§1483).

odst. 2, 1637 odst. 2, 1640 odst. 2), které začínají slovy „nedědí-li“, byly nadbytečné a nebyl by důvod, aby je zákonodárce ustanovil. Proto se druhá možnost jeví jako nejlogičtější i vzhledem k tomu, že by nastupování bez dalších podmínek znamenalo značný zásah do stanovených zákonných tříd.

Jak již bylo zmíněno, § 1483 se vztahuje pouze na intestátní dědickou posloupnost. Pokud by tedy mělo dojít k nastoupení potomka vyloučeného dědice ze závěti či dědické smlouvy, použijí se ustanovení pro uvolený podíl (§ 1504, 1505). Zákonným dědicům pak může připadnout zbylá část pozůstalosti dle § 1499 věty druhé a § 1500 odst. 2 věty první. V takovém případě by potomci vyloučeného dědice nastupovali také při zákonné dědické posloupnosti na místo vyloučeného, i když přežil zůstavitele.¹²⁹

6.4.1 Potomci dědicky nezpůsobilého manžela

Občanský zákoník dále ve větě druhé § 1483 stanoví, že „*neplatí v případě stanoveném v § 1482 odst. 1*“¹³⁰. Pravidlo reprezentace se tedy nepoužije na případy vyloučení z dědického práva z důvodu rozvodu manželství podaného zůstavitelem v důsledku, spáchání činu naplňujícího znaky domácího násilí. Důvodová zpráva k zákonu odůvodňuje tuto skutečnost tím, že pokud dal zůstavitel návrhem na rozvod manželství najevo, že chce svazek ukončit, „*dává tím současně najevo, že míní ukončit i spojení s výlučnými příbuznými svého manžela včetně těch, které s ním případně sdíleli společnou domácnost*“.¹³¹ Zůstavitel má samozřejmě možnost povolat k dědění děti manžela závětí či dědickou smlouvou nebo jim může ustanovit odkaz.

---

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné též na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zhodnotit vývoj práva na pozůstalost a institutu dědické nezpůsobilosti. Důraz byl kladen na podrobné rozebrání dědické nezpůsobilosti a to jak v kontextu jejího historického vývoje, tak v současné právní úpravě, ke které se vázaly výzkumné otázky.

V první kapitole se zabývám vymezením základních pojmů, kterými jsou pozůstalost a právo na pozůstalost. Popis pozůstalosti zahrnuje definici § 1475 odst. 2 ObčZ, doplněnou o definici v § 171 odst. 1 ZŘS. Právo na pozůstalost je pak taktéž vymezeno definicí ObčZ.

V druhé kapitole je rozebrán historický vývoj institutu práva na pozůstalost. Zatímco OZO zakládalo nabývání dědictví na institutu tzv. ležící pozůstalosti, ObčZ 1950 tuto teorii opouští a definuje, že k nabytí dědictví dochází smrtí zůstavitele. Dále také z tohoto občanského zákoníku mizí definice pozůstalosti. V ObčZ 1964 nedošlo v rámci institutu práva na pozůstalost k výrazným změnám, dědické právo jako celek však bylo redukováno na pouhých 33 paragrafů. K významným změnám pak došlo v ObčZ, který se inspiroval právní úpravou OZO. V novém občanském zákoník je opět zachycena definice pozůstalosti, zákon nově připouští dědickou smlouvu, jako další důvod dědění vedle závěti a zákona a nakonec připouští dědění formou singulární sukcese, a to ve formě odkazu.

Ve třetí kapitole jsou zachyceny základní zákonné podmínky dědění. Těmi jsou smrt zůstavitele, existence pozůstalosti, způsobilý dědic a přijetí dědictví.

Čtvrtá kapitola se zabývá institutem zřeknutí se dědického práva, omítnutí dědictví, vzdání se dědictví a rozdíly mezi nimi.

V páté kapitole se zaměřuji na teoretické rozdělení dědické způsobilosti a následně na její historický vývoj. Rozbor vývoje tohoto institutu začíná u OZO, kde existovaly tři důvody dědické nezpůsobilosti a to zločin proti zůstaviteli, ovlivnění poslední vůle zůstavitele a cizoložství či krvesmilstvo vůči zůstaviteli. V ObčZ 1950 pak můžeme pozorovat výrazné proměnění těchto důvodů. Nenajdeme mezi nimi již zločin proti zůstaviteli, ale úmyslný trestný čin proti zůstaviteli, jeho manželovi, dětem nebo rodičům. Došlo tedy jak k upřesnění činu, který musí být spáchán, tak k rozšíření osob, na které se tento čin vztahuje. Ovlivnění poslední vůle zůstavitele nahradilo zavrženíhodné jednání proti projevu vůle zůstavitele. Obsah tohoto důvodu nezpůsobilosti zůstal obdobný, zákonodárce však zvolil obecnější formulaci, aby se dalo postihnout větší množství činů souvisejících s poslední vůlí. Dále také došlo k odstranění cizoložství či krvesmilstva jako důvodu vyloučení z dědického práva. V ObčZ 1964 dále nedošlo k dalším změnám a zákonodárce zde ponechal stejnou úpravu

dědické nezpůsobilosti, jako byla v ObčZ 1950.

Poslední kapitola se zabývá stávající úpravou dědické nezpůsobilosti obsaženou v ObčZ. Je zde popsána definice pozůstalosti a její rozlišení od vydědění. Nejdůležitější částí této kapitoly je rozebrání každého důvodu nezpůsobilosti, jelikož nový občanský zákoník přinesl velké změny. Kromě toho pak kapitola rozepisuje instituty prominutí činu a pravidlo reprezentace.

Kapitola důvody dědické nezpůsobilosti rozlišuje na obecné dle § 1481 a speciální dle § 1482. Prvním z obecných důvodů je čin povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu. Proti předchozí právní úpravě došlo ke změně zákonné definice a „úmyslný trestný čin“ byl nahrazen slovy „čin povahy úmyslného trestného činu“. Tato proměna má za následek možnost postihnout i osoby, které sice spáchaly trestný čin, ale nejsou za něj trestně odpovědné. Dále také došlo k rozšíření osob, proti kterým čin může směřovat, nově se tak vztahuje i na předky a potomky zůstavitele (ne jen na děti a rodiče).

Druhým obecným důvodem nezpůsobilosti dle § 1481 je zavrženíhodný čin proti zůstavitelově poslední vůli. Ten se nijak výrazně, co do významu, od předchozí úpravy neliší, je však rozšířen o demonstrativní výčet činů, které se považují za tento zavrženíhodný čin. Tato podkapitola se dále zabývá různými činy, které pod tuto definici spadají a jejich procesními následky.

S těmito obecnými důvody nezpůsobilosti pak souvisí následující podkapitola, kde se zabývá úvahou nad tím, z jakého důvodu se rozlišuje čas spáchání těchto činů. Jelikož se jako jediná odpověď nabízí ustálená praxe již od OZO, je dle mého názoru třeba uvažovat nad tím, zda by se tento přístup neměl přehodnotit. Jak už jsem v této části práce zmínila, může existovat šance, že se člověk dopustí činu povahy úmyslného trestného činu proti předkům, potomkům či manželu zůstavitele i po jeho smrti. Takový člověk by měl, dle mého názoru, být vyloučený z dědického práva úplně stejně jako ten, který takový čin spáchal za zůstavitelova života.

Kapitola dále pokračuje zpracováním nových důvodů dědické nezpůsobilosti dle § 1482. Prvním z nich je probíhající řízení o rozvod manželství v den zůstavitelovi smrti, které bylo zahájeno na zůstavitelův návrh, jenž byl podaný v důsledku činu naplňujícího znaky domácího násilí, kterého se na něm manžel dopustil. Je to důvod vyloučení z dědického práva, který v našem právním řádu nemá obdoby. Plyne z něj mnoho sporných otázek, na které zatím literatura ani judikatura neumí odpovědět. Jelikož jde o tak novou úpravu, jejíž znaky mohlo naplnit za těch pár let účinnosti zákona jen minimum lidí, bude třeba počkat, jak si s těmito problémy praxe poradí v průběhu času. Druhým ze speciálních důvodů nezpůsobilosti je pak

zbavení rodičovské odpovědnosti. I z toho důvodu vyloučení vyplývají sporné otázky. Zásadní pro mne byla ta, jestli by se úprava neměla rozšířit i na další soudní zásahy do rodičovské odpovědnosti.

Zásadní částí kapitoly je také institut prominutí činu. Zde je rozebráno, že i zde existuje mnoho sporných otázek a to zejména, jak si vyložit slovo „výslovně“ v § 1481 a zda se dá toto prominutí vztáhnout na § 1482. Osobně bych se v obou sporech přiklonila k názoru Fialy a Beerové. Co se týče slova „výslovně“ použitého v § 1481, mám za to, že musí být nesporné, že si zůstavitel byl vědom naplnění skutkové podstaty důvodu vyloučení a zamýšlel tento čin odpustit. Ve druhé otázce je zjevné, že vztažení výslovného prominutí činu i na § 1482 je nadbytečné, jelikož zůstavitel může vyloučenému dědici odkázat pouhým pořízením závěti či dědické smlouvy, bez dalšího.

Poslední část kapitoly je zaměřená na pravidlo reprezentace dle § 1483, které nabízí dvě teorie výkladu. Při bližším popisu je pak zjevné, že jedinou správnou možností výkladu je nástup potomků na místo vyloučeného dědice, pokud jim to zákon umožňuje, a ne nástup automatický.

S ohledem na výše uvedené je třeba konstatovat, že úprava dědické nezpůsobilosti je ve své šíři dostačující, má však ještě několik nejasných míst, které bude třeba vyplnit, a to buď novelami ObčZ, nebo judikaturou a ustálenou praxí.

Seznam použitých zdrojů

Monogramie:

1. KADLECOVÁ, Marta, SCHELLE, Karel, VESELÁ, Renata, VLČEK, Eduard. *Dějiny českého soukromého práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 279 s.
2. KINCL, Jaromír, UFRUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. 386 s.
3. KRATOCHVÍL, Z. et al. *Nové občianské právo*, Bratislava: Obzor, 1967. 632 s.
4. KRČMÁŘ, Jan, *Občanské právo, díl V., Právo dědické*, Praha: Všehrad, 1936. 450 s.
5. MAYR, R., *Soustava občanského práva, Kniha pátá: Právo dědické*, Brno: Barvič & Novotný, 1927. 596 s.
6. MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. 3. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007. 351 s.
7. PLANK, K., *Dedičské právo*, Bratislava: Slovenské vydavateľstvom politickej literatúry, 1954. 599 s.
8. SVOBODA, Emil., *Dědické právo*, Praha: Vesmír, 1921. 104 s.
9. SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. 377 s.
10. ŠEŠINA, Martin, MUZIKÁŘ, Ladislav, DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, 896 s.
11. ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan. *Občanské právo hmotné 3*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 306 s.
12. TILSCH, Emanuel., *Dědické právo rakouské*, Praha: Bursík & Kohout, 1905. 542 s.

Komentáře:

1. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. Svazek. §1-487.*, 1. Vydání. Praha: Linde, 2008. 1391 s.
2. FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 634 s.
3. PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír, a kol. *Občanský zákoník. Komentář 1.*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 3352 s.

4. SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí.*, 1. Vydání. Praha: V. Linhart, 1936. 680 s.
5. SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 1032 s.
6. ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek IV. (Dědické právo).* 1. vydání. Praha: WoltersKluwer, 2014. 696 s.
7. ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan, a kol. *Občanský zákoník II. §460 až 880. Komentář.* 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1114 s.

Odborné časopisy:

1. HOLÍKOVÁ, Lenka. Možnosti dispozice dědiců s dědickým právem. *Ad notam*, 2015, roč. 3, s. 18.
2. HORÁK, Ondřej. Poslední pořizování jako výslovné prominutí činu zakládajícího dědickou nezpůsobilost?. *Ad notam*, 2019 č. 1, s. 3.
3. KONDROVÁ, Martina. Odmítnutí dědictví, zřeknutí se dědického práva a vzdání se dědictví jako staronové instituty dědického práva po rekonstrukci. *Ad notam*, 2014, č. 1, s. 5-11.
4. KRÁLOVÁ, Jitka, LOTHAR, Eck. Dědická nezpůsobilost. *Ad Notam*, 2004, roč. 10, č. 2, s. 35.
5. LUŽNÁ, Romana. Dědická nezpůsobilost a vydědění. *Právní rádce*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 26.
6. PALÁSEK, Milan. Vybrané aspekty dědické (ne)způsobilosti ve vztahu k nezletilému dítěti. *Právní rozhledy*, 2019, č. 12, s. 419.
7. TALANDOVÁ, Iveta. Vydědění dědicky nezpůsobilého potomka. *Ad notam*, 2019, roč. 2, s. 3.

Legislativní akty:

1. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

2. Zákon č. 19/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013
3. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 65/1965 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1966
4. Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. účinném ke dni 1. dubna 1916
5. Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
7. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
8. O evidenci právních jednání pro případ smrti - Tento předpis byl přijat sněmem NK ČR dne 21. 11. 2013 a Ministerstvo spravedlnosti s ním vyslovilo souhlas pod č. j. 743/2013-OSD-ENA/14.

Judikatura:

1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 7. prosince 1928, sp. zn. Rv I 741/28
2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2009, sp. zn. 21 Cdo 149/2008
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1351/2000.
4. Usnesení Městského soudu v Praze č.j. 24 Co 35/2001-80 z 28. 2. 2001.
5. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2009, sp. zn. 21 Cdo 149/2008.
6. Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. prosince 1997, sp. zn. 18 Co 60/97.
7. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2006, sp. zn. 30 Cdo 2873/2005.
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. září 2016, sp. zn. 21 Cdo 5543/2015.
9. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2013, sp. zn. 21 Cdo 2242/2012.
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2016, sp. zn. 21 Cdo 3074/2015.

Internetové zdroje:

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné též na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

Shrnutí práce v českém a anglickém jazyce

Diplomová práce se zabývá úpravou práva na pozůstalost a institutu dědické nezpůsobilosti. Popisuje jejich historický vývoj, změny a vliv na současnou právní úpravu. Podrobně rozebírá dědickou nezpůsobilost v současné právní úpravě, kde byly specifikovány původní důvody nezpůsobilosti, díky čemuž byla jejich působnost rozšířena. Dědická nezpůsobilost byla také rozšířena o dva další důvody nezpůsobilosti. Cílem této práce bylo zhodnotit tuto novou úpravu a posoudit zda je dostatečná, či zda potřebuje změny a doplnění.

This thesis is focused on legislation of the right to an inheritance and on hereditary incapacity. It describes its historical development, changes and the influence on the current legislation. Furthermore the thesis describes the hereditary incapacity in detail in the current legislation, in which were the original causes for incapacity to inherit specified and their scope was expanded. The institute was also extended by the two new causes. The goal of this thesis was to evaluate and judge the new legislation and to determine if it needs changes or replenishment.

Seznam klíčových slov v českém a anglickém jazyce

Dědické právo, pozůstalost, zůstavitel, dědic, dědická nezpůsobilost, poslední vůle, trestný čin, domácí násilí, rodičovská odpovědnost, prominutí činu.

Inheritance law, inheritance, testator, heir, incapacity to inherit, testament, crime, domestic violence, parental responsibility, remission.